

Pd. 42.

14
16

THESES
CANONICÆ INAUGURALES
DE
SPONSALIBUS,

QUAS
PRESIDENTIBUS
*Prænobilibus, Clarissimis Consultissimisque
Viris ac Dominis*

D. ERNEST. SALENT. WALTHERO
CURTIO,

J. U. Doctore, Inlytæ Facultatis Juridicæ Colon. Professore
Ordinario, Publico, & Dictatore &c.

^{Nec non}
D. PETRO DE MONTE,

J. U. Doctore, Facultatis Juridicæ Fisco, ac Lib. & Imperialis
Civitatıs Colonienſis Senatore &c.

Defendebat

JOANNES PETRUS KREMER Monjaviensis,
facult. Juris Anno Salutis M.DCC.XXXVII. *a. P. laureat.*

Die 15 Aprilis.

COLONIÆ Typis GEREONIS ARNOLDI SCHAUBERG.

THESIS I.

Sponsalia à spondendo appellata, in *l. i ff. b. t.* definiuntur, quòd sint futurarum Nuptiarum Mentio & Repromissio. Unde ad Valorem sponsalium requiritur mutua utriusque Sponsi Promissio. *Eng. h. t. §. 2. n. 2. Sanch. de sponsal. Disp. 3. n. 1.* non tamen Voluntas ea adimplendi. *La Croix de sponsal. n. 46.*

THESIS II.

Qui fictè promisit Matrimonium Cajæ etiam seriò repromittenti; non tenetur eam ducere. *Sanch. de sponsal. Disp. 10. n. 26 La Croix n. 64.* si tamen per fictam talem Promissionem Cajam induxerit ad Copulam, per se loquendo, tenetur eam ducere. *Sanch. l. c. n. 3. Eng. h. t. §. 2. n. 13.*

THESIS III.

Cum, absolutè loquendo, ad Sponsalia certa Ætas non requiratur, validè illa contrahuntur ante Septennium, dummodo Malitia suppleat Ætatem. *Sanch. Disp. 16. n. 9. Kugl. p. 1. §. 2. 9. 6. n. 79.*

THESIS IV.

Sponsalia contracta à Parentibus pro Filiis presentibus, intelligentibus & tacentibus regulariter sunt valida. *Sanch. de sponsal. Disp. 23. n. 3.* si verò ab aliis contrahantur, v.g. Patrè, Tutore, &c. Præter Taciturnitatem, requiritur insuper aliud Signum manifestativum Consensûs. *Sanch. l. c. n. 7. & 9. Reiffenst. h. t. n. 62. & seqq.*

THESIS V.

Sponsalia priora non dissolvuntur per posteriora etiam Juramento vel carnali Copulâ confirmata. *Eng. de sponsal. §. 3. n. 9.*

THESIS VI.

EX Sponsalibus Impuberum, etiam mutuo consensu dissolutis oritur Impedimentum Publicæ Honestatis. *Eng. de Despons. Impub. §. 1. n. 5.* possunt tamen Impuberes facti Puberes statim, id est, intra triduum, à Sponsalibus resilire. *Leg. Fin. Cod. de Error. Advocati. & Leg. Fin. Cod. de Judiciis.*

THESIS VII.

SI post contracta Sponsalia, alterutra Pars ineat Matrimonium cum alia Persona, aut ingrediatur Religionem, Sponsalia quoad contrahentem Matrimonium, aut ingredientem Religionem tantum suspenduntur; quoad alteram tamen partem dissolvuntur. *La - Croix n. 201. & 187.* idem dicendum, si post contracta Sponsalia alteruter sponsorum voveat coelibatum, susceptionem sacrorum Ordinum, aut ingressum in Religionem. *La - Croix n. 189. & 190.*

THESIS VIII.

Propter Fornicationem Sponsi vel Sponsa post Sponsalia secutam, ex parte innocentis solvuntur Sponsalia. *Kugl. Paris 1. p. 3. n. 13. La - Croix n. 156* si verò uterque fornicetur post Sponsalia, probabilius uterque potest resilire à Sponsalibus. *Kugl. p. 3. n. 89. La - Croix n. 162.*

THESIS IX.

Probabilius est, quòd Sponsalia per merum gravem injustè incussum inita sint ipso Jure invalida. *Reiffenst. h. t. n. 13. Kugl. p. 1. §. 2. 9. 2.*

THESIS X.

SI Sponsus, insciã vel invitã Sponsã, profectus sit in alias Regiones, animo emanendi, Sponsa non tenetur vel uno Momento eum expectare. *La - Croix n. 205.* si verò ob causam necessariam Sponsalia differantur, Pars remanens etiam ultra triennium & quadriennium expectare tenetur. *L. Jape. 17. ff. de Spons.*

THESIS XI.

Licet solvantur Sponsalia etiam jurata propter quamcunque notabilem & gravem mutationem supervenientem, quæ, si à principio extitisset, & cognita fuisset, Sponfos à contractu avertisset. *Eng. b. r. §. 3. n. II.*

THESIS XII.

Si quis injustè resiliat à Sponsalibus, tenetur alteri compensare expensas & damna; uti & is, qui suâ culpâ dat alteri justam causam resiliendi. *La-Croix n. 220. & 222.*

FINIS.

THESIS X.

Si sponsus, infra vel intra sponsa, profectus sit in aliam Regionem, animo emigrandi, sponsa non tenetur vel non potest eum expectare. *La-Croix 202* si vero ob causam necessitatis sponsus migraverit, Pars remanens eam ultra triennium & quatuordecim expectare tenetur. *La-Croix 17. p. de spons.*

DISSERTATIONIS THEOLOGICO-IURIDICÆ
CANONICO-CIVILIS,

Contentum summaricum.

Quamvis Sponsalia legitime inita præambula ac via sint ad indissolubile matrimonii vinculum, pactionis tamen & contractus humani limites non egrediuntur, & ut contractus cæteri, ita & ipsa dissolvi possunt, neque id solum morte naturali, quæ sicut est omnium rerum fatum ac finis, sic quoque est peremptorius terminus sponsalitiæ obligationis, & ipsius vinculi matrimonialis solutio, *Novilla 23. cap. 20.* sed & superflite utroque desponsatorum, idque ex multis causis, quas aliqui cum Gobat *Experient. Theolog. tract. 10. n. 246.* revocant ad 7. alii ad 10. alii ad 12. alii ad 17. ut Angelus & Sylvester *Verb. Sponsalia quest. 10.* nos totam dissertationem nostram in 18 articulos partiemur. In primo assignabimus causam ipso jure dissolventem sponsalia, scil. mutuum consensum. In 2. etatem. In 3. conditionem appositam, non adimpletam. In 4. matrimonium subsecutum. In 5. ingressum religionis. In 6. ordinem sacrum. In 7. votum castitatis seu cœlibatus. In 8. dispensationem. In 9. impedimentum superveniens. In 10. errorem & ignorantiam. In 11. lapsum termini seu diei conventionalis. In 12. disparitatem contrahentium. In 13. notabilem mutationem superveniens, puta fornicationem, &c. In 14. absentiam. In 15. mutationem factam ex parte animi. In 16. mutationem factam ex parte corporis. In 17. mutationem factam ex parte fortunæ. In 18. demum resolvemus, quâ auctoritate sponsalia dissolvantur.

ARTICULUS PRIMUS.

De dissolutione sponsalium, quæ oriri potest ex mutuo consensu.

Quæres 1. An per se loquendo licitè & validè dirimi possint sponsalia mutuo consensu, vel potius dissensu? *Respondeo affirmative cum communi DD. per c. præterea 2. de sponsal. licet etiam nulla alia causa intervenerit. Ratio est: tum quia omnis res*

per quasunque causas nascitur, per easdem et dissolvitur, c. 1. de R. I. in 6. atqui sponsalia nascuntur mutuo contrahentium consensu: ergo eodem dissolvi possunt. Tum quia nihil tam naturale est, quam eo genere quidve dissolvi, quo colligatum est per L. nihil 35. ff. de R. I. & obligationes, que consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur. §. ult. in lit. quib. mod. toll. oblig. Et in hoc sponsalia conveniunt cum aliis contractibus, qui ex sua natura & institutione divina non sunt indissolubiles, imò sponsalibus sicut & aliis promissionibus tacita inest conditio, nisi illa postea remissa fuerint, jus autem quæsitum remittere licet, & omnes licentiam habent, his, quæ pro se introducta sunt, renunciare, L. pen. C. de pactis.

Quar. 2. An sponsi etiam à sponsalibus juratis mutuo consensu licetè absque speciali causa rescire possint? Respond. affirmat. cum nostro Doct. König ad tit. de sponsal. & matr. n. 60 nost. D. Engel ad eund. tit. §. 3. n. 2. & nost. Panormit. ad c. præterea c. n. 2. & in idem e. Gonzalez n. 7. Felin in c. 1. de iurejurando 6. & Barbosa in c. 1. c. n. 2. Diana p. 9 tract. 7. resolut. ult. & alii plerique SS. Canon Doctores. Ratio est: tum quia iuramentum promissorium sequitur naturam & condiciones actûs, cui apponitur arg. c. quemadmodum 25. de iurejurando & L. fin. Cod. de non numerat. pecun. ac in tali iuramento juxta DD. ut subintelligitur hæc conditio, nisi spontè remiserit promissarius; sicut igitur contractus sponsalitiûs est actus suâ naturâ revocabilis: ita & iuramentum illi appositum.

Quar. 3. Quid juris? si quis ob honorem Dei Bertæ v. g. iuramento promississet matrimonium, an adhuc sponsalia jurata mutuo consensu remitti possunt? Respond. affirmat. Ratio est: Tum quia Deus hujusmodi iuramentum non acceptat nisi in utilitatem illius, cui promissum est matrimonium, scilicet Bertæ: quæ cum possit promissionem acceptare vel non, etiam poterit acceptatam remittere, præfertim cum illud iuramentum respiciat merum & mutuum favorem partium, cui renunciare cuilibet licet. Tum quia promissioni etiam juratæ tacita inest conditio: si is, in cuius favorem præstitum est iuramentum, voluerit illud servari, vel nisi is matrimonium respuat, aut ejus promissionem acceptatam remittat, Zabarell. in c. præterea c. n. 4. Brunell. de sponsal. conclus. 9. n. 2. Covarruvias in Epitom. lib. 4. decret. p. 1. c. 5. n. 1. Pirhing ad tit. de sponsal. & matr. n. 40. nost. D. Engel ad eund. tit. §. 3. n. 2. Gobat Experientiarum Theologiarum tract. X. n. 254. & noster D. König ad tit. de sponsal. & matr. §. 10. n. 60. qui ibidem addit, idem dicendum esse in casu, quo etiam iuramentum principaliter in Deum relatum est, & matrimonium intuitu pietatis personæ pauperi aut periculo continentie expositæ promissum est. Eiusdem mentis etiam est Tamburinus lib. 8. de matr. tract. 3. de sponsal. c. 5. n. 1.

Dices 1. Jure non fit, quod à jure tantum toleratur propter periculum majoris mali: atqui dissolutio sponsalium mutuo consensu non fit de jure, sed tantummodo si inde continet, inquit Papa c. præterea 2. de sponsal. jubet que tales esse

esse commonendos, & modis omnibus inducendos, ut præstitam fidem servant, & si persuaderi nequeant solum propter metum majoris mali in patientia tolerari posse, ut præstitam fidem non observent: ergo non ipso jure talis dissolutio competit, ut docet Glossa in c. prater ea ubi: *V. tolerari*. Joan. Andr. & alii Resp. 1. Nego minor. Talis enim dissolutio non procedit ex tolerantia & dispensatione Ecclesie, sed ex ipsis principiis juris, secundum quæ nihil tam naturale est, quam eo genere quidve dissolvi, quo colligatum est, id ad verborum obligatio verbis tollitur, l. nihil 35 ff. de R. L. l. eod. tit. Quod autem contrarium in matrimonio reperiatur, id est, quia licet quidem à contractu incipiat, tamen elevatur ad esse Sacramenti, hinc contrariâ voluntate dissolvi non potest Brunellus de sponsal. concl. 9. n. 2. Navarrus in Manual cap. 22. n. 13. Gonzalez ad tit. de sponsal & matr. n. 7.

Resp. 2. cum nost D König ad rit. de sponsal. & matr. n. 59. S. Pontificem se fundare in particularibus circumstantiis, aut validâ præsumptione, quod non uterque contrahentium libero & simultaneo consensu à sponsalibus recedat, sed ut plerumque accidit, unus tantum peniteat, & fidem datam ac juratam retractare conetur, alter verò non absolute & liberè, sed in consequentiam, eò quod nolit penitentem urgere, ac cum invito matrimonium contrahere, in dissolutionem consentiat. Vel demum sic sponsos monendos esse, ne sine rationabili causa, puta ex mera animi levitate, vel ex subita ira, & aliâ animi passione sponsalibus renuncient, talem enim dissolutionem non excusat à culpa Perez disp. 9. de matr. sect. 1. n. 5. Gobat Experient. Theolog. tract. 10. n. 248 quò proinde casu dissolutio tanquam malum ex duobus minus, & post monitionem de fide sibi mutuo servandâ est permittenda. P. Wiestner ad rit. de sponsal. & matr. n. 94.

Diuis 2. Quoties juramentum servari potest sine dispendio salutis æternæ, servandum est, arg. c. debitor. 6. de iure iurando: atqui hic nullum est dispendium: ergo servandum est, & non mutuo consensu resilire licet. Resp. Dissing. mai. Si obligatio juramenti duret conc. secus n. n. ai & similiter conc. min & distine consequente Neg. consequentiam. Jam supra ostendimus per dissensum cessare juramenti obligationem.

Diuis 5. Esto quod juramentum in favorem partis præstitum sit, ad Deum tamen ipsius religio & obligatio principaliter refertur per c. debitores 6. de iure iur. ubi dicitur, *co. eni sunt Domino red. ere iuramenta*: ergo si juramentum principaliter in Deum refertur, impleri debet, licet à partibus ejus obligatio remittatur. Resp. Neg. anteced. quia tale juramentum non ordinatur principaliter in Dei honorem, sed in utilitatem partis & bonum contrahentium, & Deus illud non acceperat nisi in commodum hominis: proinde homine remittente etiam Deus remittit, Gonzalez ad tit. de sponsal & matr. n. 8.

Quer. 4. An liceat quoque resilire mutuo consensu à sponsalibus initis sub jura.

juramento execratorio, puta si Titius v. g. Berta jurasset hoc vel simili modo, terra me absorbeat, si te non duxero: & e contra rursus Berta jurasset, nulla mihi sit hereditas in caelis, si tibi non nupsero. *Resp. affirmat.* Et potest Titium post aliquod tempus pœnitere talis juramenti facti, & petere relaxationem sponsalium à Berta, quam illa salvà etiã conscientia concedere potest, eò quod tale quoque juramentum innaturatur promissioni & contractui suã naturã semper solubili & remissibili.

Quæres 5. An dissolutio sponsalium sive juratorum, sive simplicium ex mutuo consensu debeat fieri liberè, id est, sine metu injustè incusso? *Resp. affirmat.* aliàs non valeret, cum sit species quædam donationis, quæ liberè & sine metu fieri debet, Layman lib. 5. tract. 10. p. 1. c. 2. Gobat *Experient. Theol. tract. 10. n. 258.*

Quæres 6. An illi juratò censentur promittere sponsalia qui præcisè dicunt, *sub fide mea promitto tibi matrimonium.* *Resp. Negat.* cum Menochio *Consil. 788. n. 5.* Cajetano 2. 2. q. 89. art. 6. Gobat *Exper. Theol. tract. 10. n. 257.* hæc quippe loquendi formula communiter non indicat voluntatem jurandi.

Quæres 7. An si Berta v. g. petat dissolutionem sponsalium absque legitimã causã à Titio sponso, v. g. Titius possit conditionatè remittere dicendo, si mihi tantam summam pecuniæ solvas? *Resp. affirmat.* cum Gobat *Experient. Theol. tract. 10. n. 265. & 266.* contrarium autem asserit eodem tract. n. 267. si alteri sponso suppetat justa & legitima causa recedendi a sponsalibus, quia neuter potest aliquid exigere pro consensu in illum recessum, sicut enim sua rei emptio non valet per L. sua 16. ff. de contr. ab. empt. ita neque justa est pãctio pecuniaria de usu proprii corporis.

Dices, talis transactio esset simoniaca. *Respond. Neg. hoc probas,* esset super re sacrã, nimirum super jure ad matrimonium, quod est res sacrã; hinc Glossa in c. ex parte 11. de transact. communiter recepta ait: in matrimonio non habet transactio locum. *Distinguo,* si formalitèr intenderetur transactio super jure matrimonii tanquam Sacramento, *conc. secus Neg.* nemo autem intendit hanc formalitatem, sed solam rationem contractûs & vinculi, quæ abstrahit à ratione Sacramenti, & nondum quid tale est: sic calix consecratus considerari potest sine consecratione, & vendi non ut consecratus, sed ut aureus, argenteus, &c. Verùm tamen in matrimoniis transactionem non subsistere, si matrimonium jam contractum sit: ita Glossa & noster Panormitanus in c. ex parte 11. cit. n. 8. Gobat *Experient. Theol. n. 270.*

ARTICULUS SECUNDUS.

De Dissolutione sponsalium, quæ provenire potest ex ætate.

Quæres 1. An ætas subministret jus vera sponsalia dissolvendi? *Resp. affirmat.* & modum hujus dissolutionis Alexander III. præseribit in r. de illis 7. de sponsal. impuber. sequentibus verbis: De illis, qui infra annos a pœos matrimoniis sponsalia

lia contrahunt, siue uterque, siue alter reclamet ansequam ad annos matrimonii aptos pervenerint, & postulant separari, non sunt ullatenus audiendi, si verò cum alteruter istorum, cum ad annos pubertatis pervenerit, reclamaverit, nec in alterutrum voluerit consentire, iudicio Ecclesiæ poterunt ab invicem separari.

Quæres 2. An sponsalia contracta ab illis, qui jam septimum annum ætatis compleverunt, possint mutuo consensu vel dissensu dissolvi? *Resp. Negat.* ante adeptos annos pubertatis, post quos nihilominus per dissensum unius, vel amoborum, iudicio Ecclesiæ dissolvi possunt, per c. de illis 7. de desponsat. impuber. Ideo autem impuberibus denegatur facultas dissolvendi sponsalia, ne ob fragile & lubricum illorum iudicium sæpius sponsalia contrahant, & à contractis sæpius resiliant: Impuberes enim nec consentire, nec dissentire, nec quæquam scire, aut intelligere creduntur, L. ultima ff. de Jur. & Fact. ignorant. L. qui iurasse 26. ff. de iurjur. L. 3. vers. proinde ff. ad Maced. & alibi. Similiter ob fragile iudicium in contractu sponsalium habitum ipsis post pubertatem permittitur, ut resiliere possint, si velint, Sanchez lib. 1. de desponsat. disp. 51. n. 19. ad eòque & ut hæc facultas etiam competat illi, qui prius ad pubertatem pervenerit, nec is tenetur alium expectare, sed statim potest resiliere, imò & tenetur, si nolit sponsalia probare, alioquin postea non audietur. Gonzalez inc. A. nobis 8. de desponsat. impuber. n. 1.

Quæres 3. An non saltem impuberes possint resiliere à sponsalibus ab istorum parentibus pro se contractis? *Resp. Negat.* Si fuerint valida illa sponsalia, secus autem si fuerint invalida. Joan. Andr. in c. de illis de desponsat. impuber. n. 4. ubi & Anchar. n. 4. Sanchez lib. 1. de desponsat. disp. 51. n. 12.

Quæres 4. Intra quod tempus debent impuberes facti puberes reclamare, ne videantur tacite vel expresse sponsalibus in impubertate initis consentire? *Resp.* statim id fieri debet, statim autem intelligitur triduo ante vel post pubertatem. Hostiens. Joan. Andr. Ancharan. Sanchez ex his lib. 1. de desponsat. disp. 51. n. 14. In iure enim dicitur in continenti aliquid fieri, quod intra triduum fit, per L. fin. C. de errore Advocat. & L. fin. C. de iudicis, Baldus ibi, & Felin. in c. Veniens 2. de testibus, n. 15. & alii docentes in continenti probari, quod intra triduum probatur. Hinc vides non esse opus, ut impubes factus pubes sponsalia ratificet, sed eo ipso, quod non reclamet, manent indissolubilia, quia juxta c. de illis 7. de desponsat. impub. si cum ad annos matrimonii aptos siue pubertatis pervenerint, reclamaverint, separantur: ergo ad dissolutionem reclamatio requiritur. Si itaque illa non fit, à contrario sensu sponsalia in suo esse manent, ac ratificantur.

Quæres 5. Quid si impubes ante pubertatem resiliat à sponsalibus, & resiliens non mutet voluntatem sponsalibus dissentientem, nec is ultra recorderetur facti dissensus, an solvantur hoc calu? *Respondet affirmativè* Sanchez lib. 1. de desponsat. disp. 51. n. 16. aitq; hujus sententiæ esse Hostiens. Anton. Alex. de Nevo. præpositum, Ratio illorum est: quia

quia idèd ratificantur & firma sunt sponsalia, si impubes attingens pubertatem non reclamet; & hâc de causâ & eo ipso, quia non reclamat, videtur in voluntate priorum consentire: ergò & quando impubes dissentit, & non amplius mutat voluntatem, jam non in priori dissensu videtur persistere, consequenter nec inducitur tacitus consensus, sed in dissensu videbitur perseverare.

Dices 1. Talis dissensus ante pubertatem non fuit sufficiens, cum fuerit ante pubertatem factus: ergò cum pubes factus non reclamaverit, jam videntur priora sponsalia omninò firma manere. *Resp.* Verum esse sponsalia in impubertate inita non dissolvi *præcisè* per dissensum habitum in impubertate, beàd tamen per dissensum *continuatum et moraliter perseverantem* in puncto pubertatis, in quo dissensu perseveravit attactis jam annis pubertatis

Dices 2. Ergò vanum & inutile est dicere non posse resilire ante pubertatem. *Resp. Nego illatum.* Quia si ante pubertatem dissolverentur, possent tunc alia validè contrahi & post dissensum illum oporteret denuò illa contrahere, ut sponsalia priusina essent valida, cum tamen adhuc existente dissensu ante pubertatem sponsalia firma sint, si alia contraherentur, essent irrita, & satis est, mutare voluntatem perseverando in priori consensu, ut veniente pubertate omninò firma & indissolubilia maneant.

Quæres 6. An sit locus dissolutioni sponsalium initorum, si sponsa sit adultioris ætatis, quam sponsus putaverat; v. g. Titius nobilis sponsalia inivisset cum Berta, v. g. etiam nobili, Titius vult resilire à contractu sponsalium, eò quòd Berta sit provectoris ætatis, quàm ipse putaverat. *Quæritur an de jure resilire possit? Resp.* *sub distinctione,* & dico posse legitimè dissolutionem apud judicem Ecclesiasticum urgere, si Berta excessit annos, quibus mulieres adhuc sunt idoneæ concipiendis liberis, annum ætatis 50. statuit Aristoteles; Albertus verò Magnus 40. vel 45. apud Tiraquell. in *L. Connub. L. 6. gl. 1. p. 6.* si autem non excessit tales annos, frustra allegatur error in ætate, licet esset 10. vel 12. annis adultior Titio, utique is id ignorasse non censetur, multò minus si 4. vel 5. tantum annis adultior esset, ita Gobat *exper. theol. tract. X. n. 344.*

Quæres 7. An pubes contrahens sponsalia cum impubere, possit pubes resilire ante, vel postquam impubes attingit pubertatem? *Resp. Negat.* idque favore pupilli, arg. *L. Julianus 13. §. si quis à pupillo ff. de act. emp. princip. instit. de auth. tutor.*

Quæres 8. An major septennio contrahens cum infante possit resilire? *Resp. Negat.* cum Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 51. n. 11.* donec infans septennium attingerit, & tunc infante volente tenetur promissis stare,

ARTICULUS TERTIUS.

De Dissolutione sponsalium, qua fieri potest ex defectu conditionis non adimpleta.

Quæres 1. An conditio non purificata præbeat jus non standi contractui sponsalium? *Respond. affirmat.* cum D. Thoma q. 43. art. 3. Gobat *exper. theol. tract. 10. n. 272.* præsertim tunc, quando neuter fuit in causa, cur non impleteretur conditio, & sic uterque sit liber sua sponsione, v. g. si sponsalia sint inita sub conditione, si parentes consenserint: sponsalium conditionata obligatio perit, si parentes dissentiant.

Quæres 2. An si alteruter ex sponsis impediatur, quo minus impleatur conditio, teneatur impediens, illâ etiam non impletâ servare fidem? *Resp. affirmat.* per Reg. 161. ff. de reg. jur. jure non solum civili, sed etiam divino & naturali receptam, in qua dicitur: *In jure civili receptum est, quoties per eum, cujus interest, conditionem non impelvis, sit, quod minus conditio impleatur, perinde habetur, ac si impleta conditio fuisset: puta respectu impediētis impletionem.* Adde & regulam 121. in qua statuitur, qui non facit, quod facere debet: videtur facere adversus ea, quia non facit. Altera tamen pars non impediens manet libera, donec impleatur. Imò quia conatus impediendi est quædam renuntiatio, ac fractio fidei datæ & acceptæ, ideo merito potest alter dicere: *Frustrâ quis sibi fidem postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat per c. Frustrâ 75. de Râ. in 6.*

Quæres 3. An impletâ conditione in sponsalibus appositâ illa statim transeant in pura & absoluta, absque novo consensu? *Resp. affirmat.* cum communi Doctorum.

Quæres 4. An contractus sponsalitiis sub conditione initus habeat vim impediendi valorem aliorum sponsalium sub conditione postea initorum cum alia sponsa? *Resp. affirmat.* Quando conditio hujus posterioris contractus sponsalitiis non impletur, aut quando impletur post impletionem conditionis prioris contractus, est communis D. D. Imò si utrorumque sponsalium conditio simul impleatur, valent alterutra & quidem priora.

Quæres 5. An si post sponsalia contracta sub conditione honesta Titius v. g. sponsus cognoscat carnaliter sponsam ante impletam illam conditionem, per talem copulam sponsalia conditionata fiant pura & absoluta? *Resp. affirmat.* cum Menochio lib. 3. præsumpt. l. n. 80. Gobat *exper. theol. tract. 10. n. 276* contra Sanchez lib. 1. disp. 26. n. 12. Ratio est: Quia est incredibile mulierem vel puellam usum sui corporis concessuram, nisi sub spe absoluta & determinata futuri matrimonii, nec vir copulam ab illa exigeret, nisi sub illa spe, illam nimirum in sponsam de futuro absolute sumendo. Huic quoque sententiæ suffragatur teste Gobato *loc. cit.* stylus Curie Constantinensis, Augustanæ atque Ratisbonensis Imò Menochius *loc. cit.* asserit illam esse præsumptionem Juris & de jure.

ARTICULUS QUARTUS.

*De Dissolutione sponsalium, qua fieri potest ex matrimonio subsequente,
vel sponsalibus posterioribus.*

Quæst. 1. An sponsalia ipso jure solvantur tam jurata, quam simplicia per matrimonium cum alia actu valide, quamvis injustè contractum? *Resp. affirmat.* cum nostr. Claris. Doct. Mezger in sua Theol. Scholast. Benedictina Salisburg. disp. 52. art. 4. n. 2. & Zoëlio ad tit. de sponsal. Ratio est: Tum quia ita statuitur c. sicut 22. & c. si inter 31. de sponsal. c. 1. de sponsa duorum. Tum quia licet taliter contrahens graviter peccet contra fidem datam alteri; nihilominus cum duo vincula inter se incompatibilia concurrunt, illud tenet, quod fortius est, si utrumque nequeat servari nullâ habitâ ratione prioritatis alterius, per l. Quoties 15. c. de rei vindic. sed hîc fortius est vinculum matrimonii rati, & traditio de præsentî, quàm sponsalium, quæ est sola traditio promissionis: ergo. Tum quia matrimonium ponit *ius in re*, quod est potius *iure ad rem*, quale ex sponsalium contractu oritur: & sicut de jure civili re duobus venditâ præferitur is, cui insuper tradita l. Quoties cit. ita & hîc, debet tamen matrimonium tum alia esse valide contractum, alioquin ex quocunque capite invalidum fuerit, nullam habebit vim ad priora sponsalia, ex parte contravenientis dirimenda: cum non præstet impedimentum, quod de jure non fortitur effectum. *Regula Non præstat 2. de reg. iur. in 6.* Interim sponsa prior derelicta sponsum cum alia sponsa nuptias contrahentem ad interesse & compensationem ob violatam fidem utique conveni- se poterit: nam sæminæ plerùmque difficilùs nubunt, si jam semel cum alio sponsalia & ita nimiam familiaritatem habuerint.

Quæst. 2. An censeatur matrimonium invalide contractum, si contra expressam Episcopi vel Ecclesiæ prohibitionem contractum sit, eò quod standum esset prioribus sponsalibus? *Respond. Negat.* cum nostro D. Engel ad tit. de sponsal. & matr. §. 36 §. 4. Verum tamen est aliquando etiam matrimonium pendente lite cum tertia persona contractum nullum reddi, si nimirum à summo Pontifice tale decretum impetratum fuerit, quo matrimonium pendente lite non tantùm prohibeatur, sed etiam invalidetur: summus autem Pontifex ex certis causis quandoquæ contractum matrimoniale invalidare potest. Episcopus autem tale decretum dare non potest, nisi id haberet ex speciali privilegio, vel antiquâ consuetudine; cum Episcopus non sit supra jus: hinc non potest abrogare textus juris canonici, in quibus statuitur matrimonium pendente lite cum tertio contractum validum esse: similiter matrimonium contra interdictum Ecclesiæ, vel iudicium factum seu contractum propter hoc solum non dirimitur, licet imponenda sit poenitentia taliter contrahentibus, per c. l. & 2. de matr. contract. contra interdictum Ecclesiæ. a

Dicit

Dices e. *Accepisti 2. de sponsal. duorum* statuitur, quid sit circa hæc juris his verbis; *accepisti illam uxorem, quam alter sibi desponsavit, dimitte illam, quia nunquam potest tibi illa fieri legitima*: atqui hoc dici non posset, nisi matrimonium in præjudicium sponfalium contractum esset invalidum: ergo, &c. Respond. textum in majori positum tantum loqui de illo casu, quo prima sponfalia, super quibus lis pendebat, non erant de futuro, sed de præfenti, adeoque verum matrimonium: Sponfalia autem de præfenti non dissolvuntur per alia sponfalia de præfenti, ut est communis Doct. 6

Quæres 3. Utrum per subsequens matrimonium validum omnino extinguatur obligatio priorum sponfalium: an verò solum suspendatur, ita, ut si uxor, cum qua contra fidem priorum sponfalium, matrimonium contraxit, Titius v. g. moriatur ante primam sponfam, vel secunda sponfa de præfenti ducta in uxorem post matrimonium ratum tantum ingrederetur religionem, nec aliud novum impedimentum superveniret, an inquam Titius adhuc obligatus sit primam sponfam vi priorum initorum sponfalium ducere, si illa velit? Resp. affirmat. cum noft. DD. König ad tit. de sponsal. & matr. n. 62. Jacobo Wex de sponsal. p. 1. §. 2. n. 13. Ferdinando de Castropal. disp. de sponsal. punct. 21. Zoës ad tit. de sponsal. n. 34. Basilio Pontio lib. 12. c. 16. Ratio est: Tum quia priorum sponfalium obligatio durante cum aliâ matrimonio tantum suspenditur, consequenter illius efficacia matrimonio soluto redit, eò quod jam tempore sponfalium alteri acquisitum sit jus expectandi illud tempus pro impletione sponfalium, quo ab altera parte moraliter loquendo impleri potest: nec in illius arbitrio ac potestate est, qui fidem fregit, injusto suo fracto ab obligatione se eximere. Tum quia licet ex L. *Quoties 15. Cod. de rei vindicat.* res secundo vendita non possit primo tradi, non tamen eo ipso est liberatus venditor ab obligatione, quâ primo tenetur, adeò ut si rem postea consequatur, cogi possit, ut eandem primo tradat, nisi eidem ante satisfactum sit, Zoës loc. cit. n. eod. Tum quia si prior obligatio sponfalitia per matrimonium subsequens extingueretur, tunc extingueretur ex natura rei, vel ex dispositione juris positivi, non ex natura rei, quia illa obligatio potest consistere cum matrimonio cum alia contracto, saltem ut maneat in suspenso, & demum matrimonio soluto executioni mandetur. Non ex dispositione juris positivi; cum textus, qui in oppositum adduci solent, id non statuunt, sed tantum decidunt contrahentem matrimonium cum alia, debere cum illa manere. Tum quia si quis emisit votum ingrediendæ religionis, non omnino solvitur ab obligatione sua per consummatum postea matrimonium, sed tenetur uxore mortuâ religionem ingredi. Ergo etiam, qui contraxit sponfalia cum una, non omnino solvitur ab obligatione sua per contractum postea cum alia matrimonium, sed tenetur uxore mortuâ cum sponfa priore matrimonium contrahere; quemadmodum enim matrimonium consummatum post votum ingrediendi religionem non est impossibile cum obligatione, voti, quamvis ejus impletionem impediatur; ita nec matrimonium contra-

Et cum cum secunda est incompensabile cum obligatione sponsalitia respectu primæ, etsi quamdiu durat, impediatur impletionem illius. Et parum refert, obligationem esse ejusdem vel diversæ rationis. Ita nost. D. König loc. cit.

Dices 1. cum Præposit. in c. sicut 22. de sponsal. n. 8. Ancharan. ibidem 6. Layman in Theol. mor. lib. 5. traç. 10. p. 1. c. 2. n. 22. Pirhing ad tit. de sponsal. & matr. n. 49. & aliis. Obligatio semel extincta non reviviscit per L. Qui res 98. §. Arcam ff. de solution. atqui obligatio sponsalium præcedentium per matrimonium subssecutum non tantum suspena, sed etiam penitus extincta fuit, sed quod ob indissolubilitatem vinculi præsentis cum matrimonio sit incompensabile. Ergo &c. Resp. Nego minorem falsum enim est, quod obligatio parti innocenti ex sponsalibus quæsitæ per matrimonium alterius injuriosè contractum extincta sit, & omninò sublata, cum pars innocens semper retineat jus expectandi tempus implendæ promissioni aptum: quippe hoc jus auferri non potuit injusto facto alterius, & vinculum matrimonii non est incompensabile cum illo, prout refertur ad tempus, quo vinculum ipsum cessabit. c

Dices 2. cum isdem. Votum strictioris religionis omninò extinguitur per professionem secutam in ordine laxiori per c. 5. de Regular. in 6. idque ideò, quia sunt obligationes ejusdem rationis, una tamen fortior altera: Ergo cum etiam obligationes sponsalium & matrimonii sint ejusdem rationis, quippe utraque est ex justitia & facta homini, & una est fortior altera, hinc si superveniat obligatio matrimonii, utpote fortior extinguet omninò illam priorem obligationem sponsalium. Resp. Nego paritatem. Et dico obligationem fortiorem elidere debiliorem ejusdem rationis, ubi utraque obligatio uni, & eidem est quæsitæ, ut puta Deo per votum simplex aut solemne: non item, si obligatio respiciat diversas personas, ut sit in præfenti, tunc enim utraque sustineri potest, & debet, ita dictante æquitate naturali, & docente Ferdinando de Castropal. loc. supra cit. v. a

Quæres 4. An sponsalia prius inita solvantur per posteriora? Resp. Negat. Etsi essent jurata posteriora sponsalia. Ita Zoës ad tit. de sponsal. n. 35. & noster D. Engel ad tit. de sponsal. & matr. § 3 n. 5. Ratio est: Quia juramentum hoc casu attendi non debet, eò quod sit super re alteri jam debita, atque ita iniquum, & cum sit in præjudicium tertii, scilicet sponsæ prioris, non est obligatorium, per c. Ea de 22. & c. Cum contingat 28. de iureiur. c. Non est obligatorium 58. de R. l. in 6. Nec juramentum adjectum secundis sponsalibus potest efficere, ut jus quæsitum contrahenti priora sponsalia auferatur, quamvis propter fidem mentitam pœnitentia competens injungenda sit.

Dices, juramenti religio actus aliàs invalidos reddit validos, Aub. Sacramenta C. si adversus vendit. cap. Quamvis 2. de pact. in 6. Ergo licet sponsalia posteriora essent invalida juramentum tamen illa faciet valida. Resp. antecedens esse verum, quando juramentum non est vinculum iniquitatis, & in præjudicium tertii, quod tamen contingit in sponsalibus posterioribus adjecto juramento contractis.

Quæres

Quæres 5. An sponsalia posteriora cum copula contracta dirimant sponsalia priora absque copula inita? *Resp. cum distinctione* vel enim sponsalia contrahuntur in locis, ubi publicatum est Concilium, vel non? si in locis, ubi Tridentinum est receptum, sponsalia posteriora etiam cum copula contracta non derogant prioribus, cum in illis locis cesset matrimonium præsumptum, ac fides in posterioribus sponsalibus data, utpote in præjudicium fidei prioris irrita est. *Navarr. sum. lat. 22 n. 16. cas. 3. Bartol. à Ledesma de matr. Dub. 13. et cas. 8. Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 49. n. 1.* Nec copula facit per se irritari priora sponsalia, nec injuria illata secundæ præjudicat primæ, cum illa copula aliâ viâ possit reparari. Si tamen præjudicium & injuria secundæ illata per deflorationem tanta esset, ut nec aliâ viâ compensari posset, suaderet charitas, ut prima sponsa non cognita renuntiaret. satisfactione tamen sibi datâ: quia hæc tenetur etiam mediocre damnum sustinere ad evitandum damnum proximi gravissimum. Quod si autem sponsalia posteriora sunt contracta cum copula in locis, ubi Tridentinum non est receptum, priora dissolvuntur, cum secundum jus antiquum copula subsequens sponsalia ponat matrimonium. Interim apud omnes ferè DD. certum est, quod illa pars quæ non contrahit secundæ sponsalia, sit omnino libera ad contrahendum matrimonium, & à prioribus sponsalibus resilire potest, si velit, cum contrahens secundæ sponsalia eò ipso censetur sponsalibus primò initis renuntiasse.

Quæres 6. An priora sponsalia nullo modo per posteriora cum copula possint dirimi? *Resp.* Possunt quidem ita dirimi priora, similiter & posteriora, ut neutrum matrimonium iniri possit, nimirum si copula & sponsalia posteriora fuerint cum consanguinea in primo gradu prioris sponsæ: tunc enim cum priori non potest contrahi ratione affinitatis ex copula cum consanguinea consurgentis: Non etiam cum posteriori ratione publicæ honestatis, quæ est orta ex prioribus sponsalibus validis *Navar. & Sanchez lib. 1. de sponsal. Disp. 49. n. 3.*

Quæres 7. Quid juris? si Titius v. g. sponsus post contracta demum sponsalia cum Berta v. g. alia denique sponsalia contrahat cum Caja, an tenetur dissolutis primis sponsalibus vel amborum consensu, vel aliâ sufficienti causâ id urgente secunda sponsalia servare, & matrimonium inire cum Caja, præsertim si juramentum Intercesserit? *Resp. probabilis negativè. Ratio est:* Tum quia illa posteriora sponsalia ab initio nulla erant etiam in ratione promissionis, utpote erant promissio rei illicitæ: quod autem ab initio validum non fuit, tractu temporis non convalescit per *Reg. Non firmatur 18. de Reg. Jur. in 6. & Reg. Quod ab initio 29. ff. eodem.* Tum quia professio emissa tempore inhabili non obligat tempore habili. *Abbas c. placuit n. 4. de conjug.* per illum textum & per *c. Quidam eod. tit.* Hinc si conjugatus profiteatur, cum illo tempore sit inhabilis, non tenetur mortuâ uxore ad religionem redire. Tum quia, si habens votum castitatis contrahat sponsalia, non tenetur ad

Spon-

sponsalia, licet postea in voto cum ipso dispensatum sit, quia ab initio nulla fuerunt ratione impedimenti impediens: sed similiter in nostro casu fuerunt nulla ratione impedimenti priorum sponsalium; ergo, &c. tum quia votum de re impossibili non obligat illa possibili facta, ut plures docent; Ergo similiter cum illa promissio fuerit illicita, quando postea licite impleri potest, non obligabit. Interim licet Titius nec vi promissionis ut dictum, consequenter nec vi iuramenti utpote accessorii promissionem ligetur ad posteriora sponsalia, bene tamen poterit ligari ratione damni illati virgini defloratae, aut viduae honesta magnam famae jacturam patienti. Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 50. n. 6.

Dices, licet secunda sponsalia non valuerint eo modo, quo facta sunt, valuerunt tamen eo modo, quo valere potuerunt, juxta illud Juris vulgatum, *Actus, qui non valet eo modo, quo fit, valet eo modo, quo potest*: at jam mortua priore sponsa potest valere, & effectum suum contequi promissio posterior facta: Ergo tenebitur adhuc ad secunda sponsalia. Ita Rebell. part. 2. lib. 4. q. 8. sect. 8. n. 56. vers. verum quares. R; p. hoc juris dictum esse verum, quando actus dum fit, partim potest valere, partim non: nam tunc valebit secundum id, secundum quod valere potest. At in nostro casu nec in parte quidem valida sunt illa sponsalia absolute facta. P. Tamburinus lib. 8. de matr. tract. 3. de sponsal. cap. 5. §. 5. ex Castropalao.

33. Quares 8. Quid si Titius posteriora sponsalia contraxisset cum Caja addita conditione: Ego promitto tibi Caja conjugium si forte Berta mea sponsa moriatur, seu remittas promissionem illi a me factam: seu promitto tibi Caja conjugium pro tempore, quo legitime ero solutus a sponsalibus a me cum alia initis? Resp. Si Titius sponsalia inivisset hoc modo, valida esset promissio, & is tunc mortua vel animo mutata Berta teneretur ad ducendam Cajam, quia si tunc Titius habuit ejusmodi intentionem, valide contraxit pro tempore futuro.

44. Quares 9. Quid si expensis omnibus esset dubium, an Titius habuerit talem intentionem isto modo contrahendi? Respondit Aversa c. 8. de matr. sect. 13. vers. tertio. Titium debere praesumi illam habuisse, atque adeo obligari ad ducendam Cajam. Ratio ejus est: si enim praesumeretur non habuisse, praesumeretur delictum injustitiae contra priorem sponsam commississe: at in jure delictum nunquam praesumitur, nisi certo constet, & ita debere etiam judicem pronuntiare, qui animum internum non videt, ait P. Tambur. lib. 8. de matr. tract. 3. de sponsal. c. 5. §. 24. Interim cum adhuc de ipsa substantia obligationis dubitetur, an facta sit, puto Titium integrius non obligari, & dubiam promissionem favere libertati Titii, quae manet in possessione, donec contrarium probetur.

35. Quares 10. Quid juris? Si sponsus sibi duas successive de futuro desponsasset, & ambas per copulam cognovisset, quam ex illis deberet ducere? Resp. primam,

mam; quia nulla adest ratio, quare prima debet secundæ cedere, cum cæteris paribus, qui prior est tempore, potior sit jure. *Rebell. p. 2, lib. 4, q. 8, m. 58. Pont. lib. 12, cap. 14, n. 3, & 4. Zoës. ad tit. de sponsal. n. 36.*

ARTICULUS QUINTUS.

De Dissolutione sponsalium, quæ oriri potest ex ingressu Religionis.

Quæres 1. An ipso jure solvantur sponsalia etiam jurata per actualem professionem in Religione approbatâ emissam? *Respond. affirmat. cum & ipsum matrimonium ratum seu sponsalia de præsentî per illam solvantur, c. Ex publico 7. de convers. conjug. Trident. sess. 24. de Sacram. ent. m. 11. c. 6.* Ergò multò magis sponsalia, præsertim cum sponsalibus ex dispositione juris insit hæc tacita conditio: *Nisi contrahens statum religiosum elegerit.* *Covarr. in Epitome lib. 4. decret. c. 5. n. 11. & ex illo Pirhing ad tit. de sponsal. n. 50.*

Quæres 2. An ante matrimonium contractum liceat ingredi & profiteri religionem, si sponsalia fuerint juramento firmata? *Resp. affirmat. cum Sanchez lib. 1. disp. 43. Escobar. Theol. moral. lib. 24. dub. 55. Covarr. Gutierrez, Palao. Gobat, Armilla. Alex. de Nevo & aliis tam T. T. quàm J. C. tis contra Rebell. Ledesma & alios putantes debere matrimonium priùs iniri, ut sic satis fiat juramento.* Ratio nostræ conclusionis est: Tum quia matrimonium priùs contrahens actum delusorium ageret. animum habens matrimonium deserendi, & sponsam deciperet, quæ certè nunquam matrimonium contraheret cum viro talem animum habente. Tum quia juramentum sequitur naturam actus, cui apponitur, consequenter conditio tacitè inclusa in actu censetur similiter inclusa in juramento: Ergò conditio nisi promittens statum perfectiorem & religiosum elegerit; quæ tacitè inest promissioni matrimonii, inest quoque juramento. Tum quia non videtur juramentum infringere, qui illud in melius commutat per *c. pervenit 3. de jurejur. c. Scripturæ 4. de voto & voti redempt.* utique autem meliùs religionem ingredi, quàm nubere, per *c. Nuptiarum 41. caus. 27. q. 1.* ita nost. *D. Kõnig ad tit. de sponsal. 64.* Tum quia sic contrahendo graviter luderetur pars altera, ut quæ contra fidem sibi datam cogeretur innupta remanere, & expectare usque ad professionem ingredientis, & non proficenti ac postea egredienti non sine probro adhærere, ut advertit nost. Reverendissimus *D. Oberascher de Sacram. p. 2. 17. c. 1. §. 2.* qui tamen hanc sententiam limitat, ut sponsus ante matrimonium contractum nequeat ingredi religionem, si sponsam per sponsalia sub spe matrimonii deflorasset, vel si illa ob habitam familiaritatem famæ notabilem jaçturam pateretur; siquidem tunc moraliter loquendo injuriam violatæ virginitatis aut famæ aliter rescarcire non potest, ad quod tamen ex justitia obligatur, nec unum præ alio invito creditore reddi potest, *Zoës. ad tit. de sponsal.*

fat. n. 31. Idem docet Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 44. n. 3. & 4. qui & 1. 6. ait idem dicendum esse, licet sponsalia vera non essent, quia promissio ficta non fuit: nam in iis casibus, in quibus fictus promissor tenetur deceptam ducere, non potest ingredi religionem. Neque satisfacit promissor in his circumstantiis, si contracto matrimonio & non consummato religionem ingrediatur, quia illo matrimonio non refarcitur injuria virginitatis & famæ. Imò si hujusmodi promissor in his eventibus votum religionis emisisset, talis potest & debet matrimonium contrahere & consummare non obstante tali voto, quia non potuit illud in præjudicium famæ emittere.

Dices 1. c. Commissum 16. de sponsal. Alexander III. Papa rescriptit ob reverentiam juramenti contrahendum esse matrimonium, & ante ejus consummationem intrandam religionem per illa verba: *Tutius est ei religione juramenti servat à prius contrahere, & postea si elegerit, ad religionem migrare.* Resp. in c. cit. Papa non imponit præceptum, sed consilium, cum tantum dicat *Tutius est*, per quod tacite innuit saltem *tutum esse* matrimonio non contracto ingredi religionem.

Dices 2. Juramentum servandum est, quoties licite potest adimpleri sine impedimento majoris perfectionis spiritualis & statû salubrioris, potest autem in nostra hypothese, cum statim post adimpletum juramentum religionem ingredi concessum sit. Resp. Juramentum servandum est, quoties licite servari potest. si juramentum non involvat conditionem, quæ non adimpletur, vel quando non mutatur in melius, ita nost D König ad tit. de sponsal. n. 64.

Quæst 3. Utrum sponsalia solvantur per solum ingressum in Religionem, seu Novitiatum professione non secuta? Resp. sub distinctione; vel loquimur de illo, qui manet in sæculo; tunc dico ipsam liberum manere à sponsalibus, ac posse, si velit ad aliud matrimonium se convertere. *Ratio est:* Tum quia ingrediens religionem satis declarat se renunciare sponsalibus, & sic alterum absolvere à fide data, si velit. Tum quia ex parte ingredientis accedit notabilis mutatio, & parti remanenti in sæculo nimis grave foret illi nubere, qui gestavit cappam, ut ait ex Zoëlio ad tit. de sponsal. n. 27. Schambogen in Lect. publ. in instis. lib. 1. tit. 9. & insuper per integrum annum Novitiatus non sine incontinentiæ periculo expectare deberet. Tum quia probrosum esset sponsæ, si nubere deberet religionem deserenti, cum egressus afferat notam & maculam levitatis, & omnia illa adhuc vera sunt, etsi ingrediens fictè ingrederetur; id est, animo non proficendi: *Vel* loquimur de illo, qui Novitiatum assumpsit, & de illo dico, licet licite ingrediatur, tamen ipse non est liber absolute à sponsalibus, hinc si ante professionem egrediatur, adhuc debet observare promissionem factam alteri, si alter velit. *Ratio est:* Tum quia licet ingrediens in religionem per hoc suo quoad sponsalia cedat, non tamen cessit persona in sæculo remanens, ideoque ingrediens adhuc manebit obligatus ad matrimonium.

trimonium, ubi egressus fuerit è religione, cum ipsa contrahendum. Neque privilegium, ex quo professio religiosa liberat à promissione, seu fide antecedenter data in sponsalibus vel matrimonio rato ad Novitiatum, seu ingressum in religionem extendi non potest, cum sit odiosum, & præjudicet Juri remanentis in sæculo, ita D. Thom. Henriquez, Coninck relati à Trident. *praxi Sacram. lib. 7. c. 2. dub. 1.* & nostri DD. Mezger in *sua Theol. Scholast. Bened. Salizburg. disp. 52. art. 4.* Engel ad *sir. de sponsal. §. 3. n. 7.* König ad *eund. sir. n. 65.* Idem docet Pirh. ad *tit. eund. n. 50.* & alii. Ratio est: Tum quia nulla ratio assignari potest, quare illa obligatio cesset ex parte Novitii, cum illam Novitius non tollat *ex dispositione juris positivi*; cum tale nusquam extet, nec ex dispositione Juris facta professioni id inferre licet, cum illa, quæ pendent à Jure positivo, non possint extendi de casu in casum. *Neque ex sua natura*, cum non sit status incompossibilis cum sponsalium implezione, hoc ipso, quod ei sit licitus egressus.

Dices 1. Sicut se habet professio ad matrimonium ratum: ita se habet ingressus religionis ad sponsalia: atqui professio dissolvit matrimonium ratum ex parte utriusque. *Resp. Nego paritatem.* Tum quia professio ad matrimonium ratum se habet tanquam vinculum obligatorium fortius ad minus forte: sic se non habet Novitius ad sponsalia, cum ille nulli ad emittendam professionem gravem obligationem inducat *per c. statinus 23. de Regular. & c. Non solum 2. cod. tit. in 6.* Professio verò gravem & obligantem inducit. Tum quia professio est quadam mors spiritalis, & inducit statum perpetuum matrimonii incapacem, non item Novitius, qui præcisè deliberandi causâ introductus est citrà ullam obligationem, quæ repugnet obligationi sponsalitiæ legitimè contractæ. Imò vis & privilegium solvendi sponsalia ex parte religionem ingressi Novitiatum nullibi datum est, & à professione ad eum ob paritatem rationis ampliari nequit, ita nost. D. König ad *sir. de sponsal. n. 65.*

Dices 2. Sponsalibus inest tacita conditio, si non ingrediar religionem, arg. *cd. verum 2. de convers. conjug.* quæ conditio deficit, si alteruter religionem ingrediat, consequenter & deficit obligatio sponsalium, arg. *L. Necessario 8. pr. V. Quod si ff. de pericul. rei vend. & L. pecuniam 36. ff. de reb. cred.* *Resp. Nego sponsalibus ex juris dispositione tacitam hanc inesse conditionem, nisi religionem ingrediar per solum Novitiatum, licet insit illa tacita conditio, nisi ingrediar religionem per professionem, arg. c. Verum 2. c. Ex publico 7. & c. Ex parte 1. 4. de convers. conjugat.*

Dices 3. Obligatio voti dissolvitur per ingressum in religionem bonâ fide, id est, animo in illa perseverandi, ita ut si vovens egrediatur expertus eum statum sibi non convenire, liber maneat ab obligatione voti, ergo etiam per ingressum religionis penitus dissolvitur obligatio orta ex sponsalibus, nec redit per egressum ex illa, ita Sylvester *V. sponsalia 10. cas. 2.* & Bonacina *Tom. 1. q. 1. de sponsal. punct. 5. n. 2. cum*

alio. Resp. Nego paritatem. Quia per ingressum religionis & ejus experientiam in anno probationis impletur votum religionis, & cessat ejus obligatio, etsi non sequatur professio, si vovens bonâ fide, & sine fraude ingressus sit: at ingressus in religionem non est impletio sponsalium, nec mutatio in melius ante secutam professionem. Nec refert, quod conditio Novitiorum sit perfectior, quàm sponsorum: quia promissio centum aureorum facta pauperi aut alteri piæ causæ etiam perfectior est, quàm facta diviti, aut alicui causæ profanæ, & tamen huic facta conditionem, *Nisi eos donem pauperi, aut alteri piæ causæ impendam*, ex natura sua, vel juris dispositione non includit, ut Perez notat *Wiestner ad tit. Qui clerici vel vovent, matr. contrah. poss. n. 34.*

Quæres 4. Quid juris? si quis vovisset religionem assumere, is tamen postea contraheret sponsalia, essentne valida illa sponsalia, & contrahens ad illa obligabitur? *Resp.* Nec valida sunt illa sponsalia, nec ad illa contrahens tenebitur, etsi etiam sponsalia Juramento confirmasset. Ratio est: quia illa sponsalia subsequenteria votum sunt de re illicita. Si tamen præter dicta sponsalia intercessisset dehoratio; vel quid aliud simile, tunc contrarium dicendum esse putant *P. Tambur. l. 7. in det. c. 5. §. 3. n. 34. Tannerus & Sanchez*, quibus tamen refragatur *Layman lib. 5. tr. 10. p. 16. 2. n. 5.* & *Pirhing ad tit. de sponsal. & matr. n. 54.* ed quòd per votum priùs Deo Jus quæsitum sit, adeoque non possit vovens propriâ autoritate tale votum tollere alteri se magis obligando, vel statum voto contrarium suscipiendo, hinc dicunt requiri, ut Prælatus Ecclesiasticus in voto dispense, ejusque obligationem causâ cognitâ relaxet, quam dispensationem petere debet ille, qui voverat, & hanc suam sententiam dicunt esse in praxi receptam, aliorum tamen esse speculativè probabilem.

Quæres 5. Quod si professio religiosa dissolvit sponsalia, dissolvitne etiam votum simplex eandem assumendi? *Resp. sub distinctione.* Vel enim quæritur, an hujusmodi votum religionis licitè emittatur, quia sicut licitum est sponso profiteri in religione, ita & illum vovere, nisi tamen alia impedimenta adsint impediencia assumptionem statûs religiosi, ut puta, si sponsa à sponso esset deflorata, vel spe matrimonii imprægnata, tunc enim tale votum non est gratum Deo cum tanto damno proximi, adeoque nec obligatorium. Vel quæritur, an eo ipso dissolvantur sponsalia, & dico ille, qui non vovit, potest recedere à sponsalibus, si vult, cum alter vovens jam renuntiet sponsalibus, & sic per mutuum consensum dissolvi possunt; quæ dissolutio ipso facto non confurgit: Nam si is, qui religionem vovit, in nulla fortè ex religionibus admittatur, seu ex alia quacunque causa religionem vovens egrediat, tenetur adhuc stare in iis sponsalibus, si alter remanens in sæculo & non vovens hoc petat. Ratio est: quia prædictum votum nec ex natura sua habet sponsalia dissolvere, neque ex Jure Ecclesiastico: cum nullibi in hoc Jure ejusmodi

modi privilegium tali voto concedatur, Castropalaus *disp. 1. de sponsal. p. 20. n. 6. P.*
Tambur. *lib. 8. de matr. tract. 3. de sponsal. cap. 5. §. 2. n. 7.*

ARTICULUS SEXTUS.

*De Dissolutione sponsalium, qua oriri potest ex susceptione ordinis
sacri, ejus voti.*

Quæres 1. An per susceptionem SS. ordinum sponsalia dissolvi possint? *Respond.*
affirmat. cum communis DD. Ratio est: quia sponsalium obligatio inefficax reddi-
tur, ita ut matrimonium amplius contrahi non possit, cum SS. ordines uti & pro-
fessio religiosa impedimentum dirimens secum trahant, & ordinatum perpetuo
inhabilem reddant ad implenda sponsalia.

Quæres 2. An sponsalia prius inita etiam per susceptionem ordinum mino-
rum dirimantur? *Resp. Negat. cum communi DD. ac proinde sponsus ad illos licite*
potest promoveri, quia hi ordines non repugnant matrimonio, nec illud impediunt,
statum incompatibilem nuptiis constituendo.

Quæres 3. An SS. ordines possit licite sponsus invitâ sponsâ suscipere? *Respond-*
ent affirmativè ex Pontio Laiman, Castropalaus disp. 1. de sponsal. p. 13. & ex Diana & aliis
quoque Averfa q. 7. de sponsal. sect. 12. versedici tamen. Ratio illorum est: Tum quia status
ecclesiasticus dignior & sanctior est statu matrimonii, ac de meliori bono, hinc per
obligationem sponsalium, quippe quæ minoris momenti est, ac minus fortis, status
ecclesiasticus impediri non debet. Contrarium docet Sanchez, Coninck, Rebel-
lius, Casp. Hurtad. disp. 2. de matr. diss. 4. & alii. Ratio illorum est: Quia ordini sacro, li-
cetè perfectum statum vivendi contineat, non conceditur à jure sponsalia dirimere,
cum econtra statui religioso propter ejus peculiarem & singularem perfectionem
per text. c. 2. de convers. conjugat. Utraque sententia probabilis est, elige, quam vis
Hoc interim certum est, talem sive licite, sive illicite ordinatum ex æquitate ratio-
ne rescire debere damna & expensas sponsæ, quas intuitu nuptiarum fecit, ead-
emque expensarum restitutum secundum probabiliores sententiam etiam ab in-
grediente monasterium fieri debet, arg. L. si pecuniam §. ff. de condict. ejus à datâ, &c. Et
ne privilegium ingrediendi religionem in nimis magnum alterius præjudicium ex-
tendatur.

Quæres 4. An sponsalia dissolvantur per votum suscipiendi SS. ordines? *Re-*
spondeo Negativè probabilis cum Sanche, Castropalaus, & aliis. Ratio est: Quia tale
votum illicite emittitur, cum sit in præjudicium alterius, puta sponsæ, hinc utique
præjudicans non acceptatur à Deo; imò nequidem tenetur mortuâ sponsâ seu
uxore SS. ordines suscipere, cum illud votum ab initio nullum fuerit, nisi tamen ex-
pressè vovisset, si nimirum esset supervicturus suam conjugem, quod tunc vellet
susci-

ſuſcipere SS. ordines ; ita Pater Tamburinus lib. 8. de matr. tract. 3. de ſponſal. cap. 5.
§. 3. n. 3.

ARTICULUS SEPTIMUS.

De Diſſolutione ſponſalium , qua oriri poteſt ex voto ſimplici
caſtitaſis vel celibatûs.

Quæſt. 1. An votum caſtitaſis præcedens ſponſalia illa contrahenda irritet ?
*Reſpondeo affirmative cum communi DD. Quia illa ſponſalia continent promiſſionem
rei illicitæ. a. b.*

Quæſt. 2. An, ſi poſt ſponſalia contracta emittatur votum ſimplex caſtitaſis,
per illud votum diſſolvantur ſponſalia ? *Reſpond. Negat. cum noſt. D Engel ad tit. de
ſponſal. & matr. §. 3. n. 9. Ratio eſt : Quia nec juramentum, nec votum in alterius præ-
judicium obligat, nec Deus acceptat promiſſionem rei priûs alteri promiſſæ, & in
ejus præjudicium, ut ſi priûs promiſi equum Petro, & poſtea repromitto Eccleſiæ,
prævalet prior promiſſio, proinde tale votum eatenus tantum obligabit iptum vo-
ventem, quatenus idem ſuâ perſonâ implere poteſt, ut ſcilicet contracto matrimo-
nio debitum petere non audeat, ſed tantum reddere, niſi legitimam diſpenſatio-
nem ab Epifcopo impetraverit, Navarrus in manuali confeſſ. 6. 22. ſub n. 27. Sanchez lib. 1.
de ſponſal. diſp. 46. Laiman lib. 5. tract. 10. part. 1. cap. 1.*

*Dicit cum Gobat Exper. Theol. tract. 10. n. 112. ſponſalia, utpote ſimplex promiſſio
videntur, debere cedere etiam promiſſioni ſimplici de meliori bono, communiter
impoſſibili cum matrimonio, & videtur in promiſſione matrimonii ſubintelli-
gi hæc conditio, Niſi elegero vitam perfectiorem, Diana part. 9. tract. 7. Reſol. 75. in fin. &
ulteriùs ait Gobat loc. cit. Leſſium conſultum, utrum certa aliqua virgo poſſet e-
miſſione voti ſimplicis ſe ſolvere ab obligatione ſponſalium ſimplicium de futuro,
reſponſiſſe hiſ verbis : cenſeo ſecurè permiſſi poſſe illi virginis, ut votum caſtitaſis in ſeculo ma-
nens emittat, & ſic ſe ab obligatione ſponſalium ſimplicium liberet. Hoc reſponſum extat in ejus
Auctario Verb. ſponſal. caſ. 6. & citat pro ſua ſententia Joan Andream, Angelum Ri-
chardum, Sylveſtrum Verb. ſponſal. q. 10. Dominicum Sotum : Ergò. Reſp. non ſuffi-
cit quæcunque perfectio operis, & quodlibet bonum melius ad tollendam obliga-
tionem juſtitia, qualis reperitur in ſponſalibus, ſed id debet in jure exprimi, vel
ſaltem concedi, & declarari ab Eccleſia. Invenimus quidem hanc efficaciam Ec-
cleſiam conceſſiſſe profeſſioni religioſæ, & conſequenter ejus voto, nullibi autem
reperitur id conceſſum voto ſimplici caſtitaſis ; neque enim de jure Naturæ hæ-
bet efficaciam deſtruenti id, ad quod aliàs de juſtitia obligamur. Et certè illa taci-
ta conditio vel de jure naturæ, vel Legis Eccleſiaſtica ſubintelligi deberet, ſed
neutrum,*

neutrum, ut patet, rem accuratius perpendenti: Ergo, &c. Imò ita etiam per merum propositum servandi castitatem, seu vitam cœlibem licetè dissolvi possent, ita ut solo amore castè vivendi sponsus vel sponsa possit recusare nuptias promissas, quod tamen communiter à Canonistis & Theologis reprobatum.

Quæres 3. Quid Juris? si Titius v. g. sponsus post sponsalia contracta insinueret Bertæ, v. g. sponsæ, se votum castitatis emisisse, potestne Bertæ eo ipso resilire à sponsalibus? *Respond. affirmat.* cum communi DD. sententia: Quia vovens censetur ex parte sua renuntiasse sponsalibus, & proinde fit alteri liberum, ut & ipse renuntiare possit, & sic per mutuum consensum tolluntur. Interim in foro externo Judex non facile credere debet sponsum vel sponsam votum castitatis emisisse, quia id communiter exterius simulatur ad extorquendam sponsalium dissolutionem.

ARTICULUS OCTAVUS.

De Dissolutione sponsalium, qua provenire potest ex dispensatione.

Quæres 1. Quando datur locus dispensationi in sponsalium contractu? *Respond.* in illo casu, in quo sponsalia adhuc valent, ac proinde altera pars nec remittit jus, quod habet in alteram, subest tamen aliqua causa, quæ suadeat dissolutionem, nam alteri auferre jus suum absque rationabili causa non licet.

Quæres 2. An Episcopus possit dispensare in legitimis sponsalibus? *Resp. Negat.* cum Sanchez de sponsal. lib. 1. disp. 61. Ratio est: Quia Episcopus generatim nequit dispensare in casu, quo jus est acquisitum alicui tertio, talis enim potestas est penes solum summum & supremum principem, & nominatim quoad præsentem materiam videtur hæc actio Episcopo prohibita in aliquibus locis, Gobat exper. theol. tract. 10. n. 281. Patrit. Sporer Theol. Sacrament. p. 4. c. 1. n. 228.

Quæres 3. An Papa dispensare possit in sponsalibus? *Respond. affirmat.* si tamen subit justa causa dispensandi, sine illa enim Princeps supremus jura indubitata & quæ sita violare non debet.

Quæres 4. An Papa etiam dispensare possit in sponsalibus juramento firmatis? *Respond. Negat.* absque gravissima causa & concernente bonum publicum. Ratio est: Quia jus acquisitum alteri & firmatum juramento nequit etiam à supremo Principe nisi ob gravissimam & bono publico necessariam causam auferri, Card. de Lugo in Respons. moral. lib. 1. dub. 44. n. 3. Gobat exper. theol. tract. 10. n. 282. Patrit. Sporer Theol. Sacrament. part. 4. n. 237.

Quæres 5. Quænam possit assignari talis justa causa dispensandi? *Respondet Perez* satis justam causam dispensandi esse, si timeatur priorem sponsam futuram esse causam peccati sponso, aut si ex matrimonio cum altera speretur pax publica, aut extinctio,

extinctio, vel impeditio gravium discordiarum. Menochius *lib. 8. Consl.* censuit sequentes causas esse sufficientes ad dirimenda sponsalia, etsi fuissent jurata, ac proinde Papam in similibus sponalibus posse dispensare. *Primo*, si sponsus summopere abhorreat sponsam. 2. Si sponsa esset valde vilis conditionis, pauper. ætatis provecæ: è diverso sponsus ex honesta familia, & bonis ortus parentibus, satis dives, & admodum juvenis. 3. Si sponsa fuerit ante, & etiam fortè post illa concubina alterius. 4. Si nulla subesset spes procreandæ prolis, eò quod sponsa esset grandæva. 5. Si parens sponsi nollet consentire in nuptias.

ARTICULUS NONUS.

De Dissolutione sponalium, qua provenire potest ex impedimento superveniente.

3. **Quæst. 1.** An sponsalia ipso jure solvantur, si quodcunque impedimentum dirimens de jure naturæ matrimonium, puta, si v. g. impotentia perpetua ad copulam accedat? *Respond. affirmat.* Ratio est: Quia matrimonium impossibile fit, impossibile autem nulla est obligatio, per *Reg. impossibilium* 185. ff. de *R. J.* Nemo 6. tit. eod. in 6.

4. **Quæst. 2.** An etiam cesset prior obligatio sponalium, si superveniat tantum impedimentum ecclesiasticum dirimens puta affinitas, cognatio spiritualis, fornicatio cum consanguinea sponsæ, huic primo vel secundo gradu conjunctæ? *Resp. affirmat.* Ratio est: Tum quia res venit in casum, à quo inchoari nequit. Tum quia superveniente aut detecto ejusmodi impedimento non potest contrahi matrimonium: Ergò nec sponsalia ad id obligare, cum impossibile nulla sit obligatio. Tum quia per positionem talis impedimenti ac notabilem mutationem parti innocenti justa causa præbetur à sponalibus resiliendi: pars autem illa, quæ impedimentum ponit, non liberatur ab obligatione sponalium, nisi pars innocens consentiat; quia æquum non est, ut qui dedit causam impedimento, ex sua malitia reportet commodum, & liberetur ab obligatione contracta erga illum, in quem deliquit. Hinc pars nocens impedimentò per dispensationem sublatò fidem datam innocenti adimplere tenetur, & dispensationem super impedimento procurare, si pars innocens velit. *Gurtierrez de matr. c. 32. n. 1.* *Wiesner ad tit. de sponal. n. 103.* & alii

Dicas: Dispensatio est favor & gratia principis affinis privilegio: sed illo uti invitus nemo tenetur: ergò nec dispensationem impetrans. *Respond.* Verum esse, quod nemo privilegio uti invitus teneatur per se, potest tamen teneri per accidens, scilicet ratione damni & injuriæ, quam intulit parti innocenti, si reparatio aliter tamen fieri non possit.

Quæst.

Quæres 3. An dissolvantur sponsalia, si ipsa præcedat impedimentum tantum 55
impediens matrimonium? *Resp. affirmat.* cum Petro Soto *Lecl. 18. de matr. § ad spo. são*
lia, Navarro Lecl. 4. consil. tit. d. sponsal. Sanchez lib. 1. de sponsal disp. 15, n. 2. Ratio est Quia
promissio rei illicitæ obligare non potest, sed dum adest impedimentum impedi-
ens est illicitum matrimonium: Ergo sponsalia, quæ sunt illius promissio, obliga-
re nequeunt, sed prorsus erunt inita Hoc tamen intelligendum, si præcesserit im-
pedimentum perpetuum impediens.

Quæres 4. An subsit justa causa resiliendi à sponsalibus, si præcesserit contra- 56
ctum sponsalium impedimentum temporale impediens matrimonium? *Respond.*
Negat. Nam impuberes possunt contrahere sponsalia, cum tamen pro tunc non
possint contrahere matrimonium. Similiter qui vivit castitatem ad tempus non
potest licitè pro eo tempore matrimonium inire, validè tamen contrahit sponsa-
lia, per *L. solet 10 de his qui not. infam.* ubi notat *Glossa Verb. Non no. et* & ibi *Baldus n. 2.*
Navarr. lib. 4. consil. tit. de consangu. cons. 3, n. 9. *Gutierrez de juram. p. 1. c. 5, n. 9.* *Petr. Gregor.*
Syntagm. Juris p. 2. lib. 8. c. 5. n. 4. *Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 15, n. 2.* qui tamen ait hoc
intelligendum esse, si promissio fieret animo contrahendi pro eo tempore, quo
adest impedimentum, ut qui per biennium promisit castitatem, si daret fidem de
matrimonio statim contrahendo, animo illud consummandi intra id tempus, illicitè
promittit et, ac proinde sponsalia nulla forent.

Quæres 5. Quænam est plena ac sufficiens probatio impedimenti, ut Judex 57
possit prohibere, ne matrimonium celebretur, & sic sponsalia dissolvantur? *Resp.*
Tale impedimentum plenè probatur unico teste per *c. super eo 2. de Consangu. & Affi. it.*
& *c. præterea 12. de sponsal.* Ratio est: Quia hinc agitur de vitando peccato, ne impedi-
diti contra Ecclesiæ prohibitionem peccent contrahendo, est communis DD.
licet ille testis non fuerit citatus, sed per partem producentem Judici oblatas:
non enim præsumitur ex hoc se ingerere, sicut si se ipsum ingereret, tunc enim vel
ut suspectus esset repellendus *Abbas in c. Cum sua n. 2. de sponsal. ibid.* *Alex. de Nevo n. 4.*
Præposit. n. 1. Bart. l. post Legatum §. His verò n. 1. ff. de his, quibus ut indign. *Mascard de probat.*
concl. 1035. Admittendus itaque est talis testis, etsi esset denunciator, vel accusator,
vel etiam allegaret propriam turpitudinem, per *c. præterea 12. de sponsal. & matr. & .1.*
d. Consangu. & Affinis. Imò licet fuerit persona vilis, vel testis etiam criminosus,
siquidem ex causis ad vitanda peccata admittuntur testes aliàs inhabiles, quando
alia probatio non suppetit, ita nost. *D. König ad tit. de sponsal. & matr. n. 67.* & constat
ex *c. præterea 12. de sponsal.* ubi testis turpitudinem suam allegat. Nec in hoc casu
in probationis supplementum opus est accipere juramentum à contrahentibus,
cum unicus testis plenè probet.

Quæres 6. An etiam sponsalia juramento firmata propter famam impedi-
menti dirimentis, aut unius testis dictum, aut aliam semiplenam probationem dis-
solvi

solvi possint? *Resp. affirmas.* cum noſt. D. König *ad tit. de ſponſal. n. 68.* Piaſecio *præx. Epiſcopal. part. 2. c. 4. & art. 4. de matr. n. 28.* & aliis contra noſt. Panormit. Gonzalez *ad tit. de ſponſal. n. 5.* & alios. Ratio eſt: Quia *c. ſuper eo 2. de Conſangu. & Affinit.* ſtatuitur juvenem, qui fide interpoſitâ (id eſt, juramento intercedente. ut interpretatur Gloſſa & Dd.) puellam deſponſaverat, ab impeditioe & matrimonio promiſſo eſſe abſolvendum, ſi fama loci habeat, quod poſtea conſanguineam illius cognoverit, ſicque affinitatem cum ſponſa contraxerit, etſi hoc manifeſtum non ſit. Unde patet ſolam famam ſatis probare; ſi autem ſola fama probeat, cur non & unicus teſtis, vel alia ſemiplena probatio? Certè juramentum ſponſalibus ſecundùm ſe nihil adjicit, & juxta eorum normam, validitatem, vel invaliditatem regulatur: Ergò ſi aliundè ſufficiens probatio inducitur, quâ ſponſalia ex diſpoſitione juris invalida cenſentur, non proderit, quod juramento ſint firmata, cum probatio non juramentum, ſed ſponſalia afficiat. Ita doctè noſt D. König *ad tit. de ſponſal. n. 68.* qui tamen fatetur, propter juramentum ſponſalibus appoſitum non omnem probationem recipiendam, quæ aliàs recipienda foret, juramento non appoſito v.g. aſſertionem complicitis propriam turpitudinem allegantis, vel teſtis alias ſuſpecti; cum ſaltem in ordine ad ipſos contrahentes validius legit ſponſalia jurata, quàm ſimpliciter contracta, conſequenter non tam facile ſint diſſolvenda, *per c. præterea 12. de ſponſal.* Quod autem plena probatio requiratur, ex illo non poteſt erui, ſed teſtem idoneum, aut aliam ſemiplenam probationem impediendi ſufficere probat *c. ſuper eo 2. de Conſangu. & Affinit.* Interim illa fama non debet eſſe privata, nimirum ut conſtet Judici ut privato, Anton. *n. c. Cùm tua n. 7.* ubi Abbas *n. 6.* Alex de Nevo *n. 16.* Præpoſ. *n. 6.* ex illa tamen privata fama habet jus ad inquirendum & recipiendam probationem de illa Abb & Alex. de Nevo, Sanchez *lib. 1. de ſponſal. diſp. 71. n. 15.* qui ſimiliter docent poſſe judicare juxta illud, quod Judici eſt notorium, quamvis id non probeatur, ex textu & junctâ Gloſſâ *L. i. c. Qui & adverſus Quos.* poteſt etiam Judex eâ famâ privatâ ductus, per ſe ipſum de plano, & ſine aliquo ordine judiciario diligenter de impedimento inquirere, ita Innocent. *in c. Cùm tua. n. un.* Card *n. 2.* Anchar. *n. 3.* Abbas *n. 5.* Alex. de Nevo *n. 7.* Præpoſ. *n. 7.* Mascard. *de probat. concl. 1035. n. 13.* unde Card. & Præpoſ. aſſerunt non eſſe opus, partem citare, nec facere, quod teſtes jurent, ita Sanchez *lib. 1. de ſponſal. diſp. 71. n. 15.* Fama autem etiam non ſufficit ad diſſolvenda ſponſalia, ſi adhibeantur de contraria fama clariore probationes, Gloſſa per illum text. *c. Cùm in tua Verb. famam* & ibi Anchar. *n. 4.* Abbas *n. 3.* Alex de Nevo *n. 22.* Præpoſ. *n. 4.* Pariſius *Conſ. 64. n. 24. vol. 3. & conſ. 23 n. 242.* Mascard. *de probat. concl. 1035. n. 14.*

Quæſt. 7. An ſufficiat teſtis vel fama, ſi allegetur alia cauſa, quâ exiſtente nullum eſſet peccatum contrahere matrimonium, puta, ſi ſponſus ad diſſolvenda ſponſalia alleget fornicationem, vel aliam notabilem mutationem? *Reſpond. Negat.*

Ratio

Ratio est: Quia quando agitur de alterius præjudicio, non satis est unius testimonium, *licet ex quadam 47.6 Veniens 10. c. In omni Negotio 4. de testib. & Anestiat. & Licitur jurisjurandi 9. C. de testib.* sed hic agitur de præjudicio juris alteri acquisiti, ne fides sibi præstita impleatur: Et insuper ab hac regula generali solum excipitur, quando opponitur in impedimentum matrimonii ratione peccati vitandi: Ergo extendi non debet ad casum, ubi non agitur de peccato vitando, sed de solo testis præjudicio. Tum quia quando agitur de alterius peccato probando, uti hic de fornicatione sponsæ vel sponsi, testimonium duplicis testis requiritur juxta plerosque DD.

Quæres 8. Quas qualitates debet habere testis, ut unus impediatur sponsalia perfici? *Respond.* Talis testis debet 1. deponere, si enim solum denunciet, non impedit matrimonium, nisi de fama probaret. 2. Debet jurare testis, parum enim creditur non juranti, per *c. Tur. 8. de Cohabit. Cleric. Hostiens. Joan. Andr. Abbas Alexander de Nevo, Covarr. Gutierrez & ex his Sanchez lib. 1. de sponsal. d. ff. 71. n. 10.* 3. Talis testis debet asserere per juramento se certo scire impedimentum: de solo auditu testificans non impedit, quamvis alter testis simul cum eo absque juramento de certa scientia deponeret: unde majorem fidem facit fama, vel unus testis jurans, quam duo testes, quorum unus cum juramento deponit cum auditu, alter verò absque juramento de certa scientia, cum hi duo non impediunt matrimonium, quod tamen unus testis vel fama impedit, dum testis ille jurat de certa scientia, Abbas *cap. 1. de Consangu. n. 2. & 3.* ubi Alex. de Nevo *n. 2* Præposit. *n. 6.* Covarr. *4. Decret. 2. p. c. §. 10. n. 21.* Gutierrez *q. can. L. 1. c. 11. n. 322.* Mascard *de probat. concl. 1035. n. 10.* Sanchez *lib. 1. de sponsal. d. ff. 71. n. 11.* 4. Persona testificans non debet esse vilis, quia tali non credendum ad dissolvenda sponsalia. Judex autem ante omnia debet considerare qualitatem personæ testificantis, ac alias circumstantias, ut in *c. pateredocent Hostiens. Calderin. Joan. Andr. n. 4. Ant. n. 8. Anchar. n. 4. Gregor. Copez L. 1. 12. verb. de un. 9. p. 4.* Et *Ratio est:* Nam multum in Judicis arbitrio versatur, quæ sint veræ probationes, & quando testibus fides adhibenda, ut fusè docet Menoch. *de arbit. L. 2. cent. 1. casu 90.*

Quæres 9. Quomodo illa fama de impedimento dirimenti potest elidi? *Resp.* ad deponendum contra hanc famam admittitur etiam consanguineorum juramentum, per *c. C. in tua 27.* ubi dicitur, *vel contra famam hujusmodi juramenta exhibeat propinquo rum.* Imò hæc fama eliditur, ejusque probatio arbitrio Judicis, si contra illam, contrahere volentes jurent se non habere tale impedimentum dirimens, puta esse consanguineos, & tunc enim Judicis arbitrio relinquitur juxta personarum qualitatem admittere hoc juramentum contra famam, ita Præposit. in *c. est. n. 4.* Menoch. *de Arbitr. L. 2. cent. 3. cap. 243. n. 4. & cas. 452. n. 1.* Mascard, *de probat. concl. 1035. n. 16.* & idem de parentum juramento docent Menoch. *ibid.* & Præposit.

Quæres 10. An rumor de impedimento sit sufficiens ad dirimenda sponsalia?

D 2

Respond.

Respond probabilius Negat. Tum quia rumor minus probat, quàm fama, per *c. super eo 5. de consangu. & Affin.* Tum quia nullibi reperitur rumorem impedire matrimonium contrahi, unde servanda est regula generalis, ut omnes possint contrahere, qui non reperiuntur impediti, per *c. Com apud 23. de sponsal. & matr.* Glossa in *c. super eo cit.* & ibi Card. Alex. de Nevo n. 8. Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 71. n. 18.* Differt autem per hoc rumor à fama, quod fama dicitur, quando major pars viciniae acclamat: rumor verò, quando aliqua pars, ut tertia, vel quarta, Hostiens. in *c. super eo cit.* Joan. Andr. n. 2. Card. n. 1. Abbas n. 3. Alex. de Nevo n. 3. Præposit. n. 2. Armilla n. 1. & alii.

Quæres 11. Utrum confessio utriusque, quod impedimentum subsit, dissolvat sponsalia, & illud sufficienter probet? *Resp. affirmat.* Licet juramento firmata sint, quia sic mutuo consensu dissolvuntur, dum quilibet fateatur impedimentum, & suam voluntatem resiliendi declarat, Anchar. in *c. super eo cit. n. 4.* Abbas n. 5. Menoch. de *Arbitr. L. 2. cens. 2. c. f. 103. n. 2.* Mascard. de *probab. concl. 103. n. 17. & 18.* & alii.

Quæres 12. An sufficiat ad dissolvenda sponsalia, si unus ex sponsis confiteatur impedimentum latere? *Resp. cum distinctione,* si is fateatur, qui vult matrimonium celebrari, & non alia pars quæ non vult. sufficiens est, & sic rursus utriusque voluntate dissolvitur: secus si illa pars fateatur impedimentum, quæ recusat matrimonium, hujus enim confessioni non est habenda fides, cum sit in suum favorem, & in præjudicium juris tertio acquisiti, Menoch. & Mascard. cum aliis *loc. supra cit.*

Quæres 13. Qualis certitudo causæ sufficientis desideratur pro foro conscientia, ut licetè possint dissolvi sponsalia? *Resp.* Sufficit illa quæ esset sufficiens in foro externo: hinc sufficit illi unicus testis de certa scientia sibi jurans vel fama, quia hæc sufficiunt pro foro externo, Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 73. n. 2.* qui etiam putat in foro conscientia non esse necessarium Juramentum, si persona testificans sit fide digna, & de certa scientia testificetur, nec adsit suspicio de mendacio. Imò ulterius asserit n. 3. satis esse, si relatione aliorum, vel propria experientia cognoscatur quis sponsam non fuisse virginem tempore sponsalium.

ARTICULUS DECIMUS.

De Dissolutione Sponsalium, qua oriri potest ex ignorantia, seu errore.

Quæres 1. An ignorantia possit subministrare causam recedendi à contractu sponsalium? *Resp. affirmat.* cum Communi DD. & omnis illa ignorantia, quæ est sufficiens ad dirimendum matrimonium, absque omni dubio est etiam sufficiens ad sponsalia dissolvenda; quia longè facilius dissolvuntur sponsalia de futuro, quàm matrimonium de præsentibus: hujus enim vinculum est fortius, quàm sponsalium sit, & ex dissolutione matrimonii de præsentibus graviora incommoda sequuntur, quàm ex dissolutione matrimonii de futuro.

Quæres

Quæres 2. Quænam præcisè ignorantia est sufficiens, ut à sponsalibus recedi possit? *Respond.* Talis, si nimirum post contracta sponsalia aliquid adveniat, quod, si alter eveniturum scivisset nequaquam contraxisset, sive quando jam illo tempore, quo contrahebantur sponsalia, aliquid aderat, sed ignorabatur, si autem ignorantum non fuisset, nunquam matrimonium promissum fuisset, *Ratio hujus est:* Quia in Jure paria sunt, non esse, & non apparere. Item aliquid supervenire, & præcedere, sed ignorari, ut ex *L. 77. ff. de Contrah. empt.* cum aliis deducit *Lessius de Justit. lib. 2. cap. 42. dub. 7.* idque etiam procedit, licet sponsalia juramento fuissent roborata, *Filliucius tradit. 10. p. 1. n. 298.* & alii, quia Juramento promissorio temper tacita inest condicio: si res in eodem statu permanferint, *cap. Quæmadmodum 25. de Jurejur. Gloss. & Abbas ibidem.*

Quæres 3. An sponsus teneatur in conscientia ducere Bertam, v. g. sponsam, si interius verè sentiat, si scivisset illam ita esse pauperem, nunquam illam duxissem, nemo me adduxisset ad fidem matrimonialem ipsi dandam? *Respond. Negat.* cum Communi DD.

Quæres 4. An etiam Judex teneatur taliter asserenti credere in foro externo? *Resp. affirmat.* cum *Sanche lib. 1. de matr. c. p. 62.* *Filliucio n. 292.* *Gobat exper. theol. tradit. 10. n. 300.* sive sponsus hanc suam mentem fuisse ante contracta sponsalia probet testibus, sed quod ante promissionem dixerit, illam suam sponsam esse admodum opulentam, hancque opulentiam esse causam, cur illam præterat aliis: sive quando Judex consideratis omnibus circumstantiis adverteat, facile potest, sponsum, si scivisset illam paupertatem, sponsæ nunquam fidem matrimonii dedisse *Ratio est:* Quia matrimonia debent esse libera, siquidem coacta solent tristes eventus & infelices exitus gignere, ut quid ergò Judex compellet in ejusmodi casu ad id, unde gravia mala timentur. Contrarium tamen asserendum est, saltem pro foro externo in illis locis ubi specialia vigent statuta, ut ignorantia hujus vel illius qualitatis, eventus, casus, &c. non admittatur, nisi fuerit in contractu sponsalicio facta expressa illius mentio, quandoquidem potest Judex meritò de quibusdam etiam reddentibus notabiliter difficiliorum contractum dicere, *omissum in contractibus habetur pro omisso, arg. L. Veroribus placet 9. ff. de pact. fut. in hanc legem observant Doctores.*

Quæres 5. An sponsalia dissolvi possint, eò quod ex dolo vel errore sint contracta? *Resp.* Cum talis dolus vel error variè contingere possit in sponsalium contractu, videndum est, an ille dolus vel error det causam contractui, vel non det, sed tantum in ipso incidat. Dare dicitur error vel dolus causam contractui, quando quis secluso illo errore & dolo, & veritate cognitâ non fuisset contracturus: ut si quis dolo venditoris deceptus emat aliquid, illud non empturus, si dolum rescivisset. Error vel dolus dicitur incidere vel non dare causam contractui, quando quis veritate cognitâ vel errore detecto talem contractum iniisset, ut si emptor dolo venditoris deceptus emat aliquid, adhuc tamen secluso errore vel dolo empturus

pturus, licet forte non tanti. Si itaque dolus seu error in sponsalibus dedit causam contractui sponsalicio, à sponsalibus recedere licet, licet error non intervenerit circa substantiam contractus, aut personam, arg. L. 1 in pr. & §. 1. & L. Et Eleganter 7. in princ. ff. de dolo malo, secundum quas omnes contractus bonæ fidei ex tali dolo initi irriti sunt, Bartol in L. & Eleganter cit. Jason Insin. de Act. §. actio num. 31. Covarr. & alii. Talis dolus accidentalis dicitur causam dare contractui, si quis v. g. se fingat esse divitem, aut claro genere prognatum, cum sit inops, aut pauper, aut alieno ære obrutus, aut ex incestu natus, aut alia infamis persona, & vice versâ si sponsa hisce utatur technis; aut si sanum se prædicet alteruter ex desponsatis, cum leprâ, perpetuâ scabie, morbo comitali, gallico, & alio contagioso laboret: aut si parentes tenuioris fortunæ filiam indotatam locupletiori locare cupiant, & fallaciis adolescentem ad dandam fidem de conjugio inducant, aut si lenæ puellam omnium lecillimam & castissimam deprædicarint, quæ tamen passim malè audit: his enim & similibus casibus à sponso vel sponsa cognito dolo, ac compertâ fallaciâ sponsalia, quamvis jurata sint, vel coitu etiam confirmata, retractari possunt, non verò ipso Jure nulla sunt. Ita noster D König ad tit. de sponsal. n. 71. & ad tit. de dolo & contumacia n. 15. Coninck de matr. disp. 23. n. 73. Martin. Perez disp. 10. sect. 1. n. 3. Quod si dolus vel error accidentalis contractui causam non dedit, sed tantum fuit incedens; ut si Titius v. g. duxisset Bertam, et si scivisset illam esse pauperem, quæ tamen jactavi se esse divitem, ex hoc errore à sponsalibus rescindi non permittitur, ita Sanchez lib. 1. de sponsal. d. sp. 65. n. 2. Dicastillo eo d. tract. disp. 1. dubit. 23. n. 339 & alii.

71. *Quæstio 6.* Quid si Titius v. g. Nobilis Rhenanus vel Franco Bertam v. g. item nobilem sibi desponsasset, desponsatione factâ experitur Bertam non esse talis Nobilitatis, quæ in filiis futuri matrimonii requireretur ad Canonicatus illarum Cathedralium Ecclesiarum, an nimirum possunt hujusmodi sponsalia auctoritate ecclesiasticâ dissolvi? *Resp.* Quod si obtinens Canonicatum probare debeat suam nobilitatem per 16. gradus ex linea paterna, & per totidem ex materna vel per 8. ex paterna, & per 8. ex materna tunc si sponsæ adhuc desint tres vel quatuor gradus, certè non erit exiguus defectus, & levis mutatio, ac matrimonium notabiliter fieret gravius & difficilium, cum ut plurimum in desponsationibus similis nobilitatis sponsa quæri soleat, contrarium tamen dicendum esse putat Gobat *exper. theol. tract. 10. n. 345.* si sponsæ unicus tantum gradus ex linea paterna vel materna deesset.

72. *Quæstio 7.* Quid Juris? quando error seu dolus dedit quidem causam contractui sponsalium, dolus tamen seu error à nullo contrahentium fuit causatus, sed ab aliquo tertio, qui unum è sponsis decepit, an nimirum sponsalia sint valida. *Resp.* *met* Sanchez lib. 1. de sponsal. d. sp. 64. n. 5. *affirmat.* deceptum nihilominus habere jus illa dissolvendi. *Ratio est:* quia alii contractus hujusmodi dolo initi non sunt irriti, sed irritandi: cum in illis non deficiat substantialis consensus, & circa substantiam contractus.

(31)

ARTICULUS UNDECIMUS.

De Dissolutione sponsalium, qua oriri potest ex lapsu termini, seu diei conventionalis sponsalium contractui appositi.

Quaeres 1. Quomodo potest sponsalibus terminus seu dies certus praefigi? *Resp.* 73.
dupliciter; vel enim praefigitur dies obligationi sponsalium implenda; ut scilicet nuptias promissas ad diem praefixum liceat differre, non autem ultra illum diem; sicut solutioni debiti dies vel tempus praefigi solet, vel potest adji-
citur tempus obligationi sponsalium finiendae, ut si nuptiae usque ad statutum diem alterius culpa non fuerint secutae, sponsalitia obligatione alter non adtrin-
gatur.

Quaeres 2. An sponsalia dissolvantur ipso jure lapsu temporis vel diei conventionalis ad finiendam eorum obligationem conventionem sponforum expressae adjecti? *Resp. affirmat.* per c. sicut 22. de sponsal. *Ratio est:* Quia promissio non obligat ultra intenti onem promittentium, ut obligari velint ad terminum praefixum, & non ultra, eo termino transacto desinit obligare illa promissio, ita nostri DD. König ad tit. de sponsal. n. 69. & Engel ad tit. eund. §. 3. n. 9. hinc sequitur alterum ex sponsis, sine cujus culpa sponsalia praefixo termino non sunt impleta, solutum esse, Covarr. in Epit. lib. 4. d. decret. p. 1. c. 5. n. 8. Sanchez lib. 1. de sponsal. & alii DD. communiter teate Pirhing ad tit. de sponsal. n. 46. 74.

Quaeres 3. An ipso jure solvantur sponsalia, si terminus tantum appositus ad exequendam obligationem sponsalium? *Resp. Negat.* Hinc si dies, seu certum tempus, intra quod contrahi debeat matrimonium, v. g. ante proximum Adventum, sit adjectum, hoc tempore elapso non statim expirat obligatio, cum per diem adjectum contrahentes effectum obligationis solum accelerare voluerint, ut communiter fieri solet per text. in c. Cum dilecti 6. §. praeerea de dolo & contumacia. Quia ut in cis. c. nost. Panormit. n. 12. advertit, sponsalibus ita initis insunt duae obligationes, una incuendi matrimonium: altera istius contractum ultra praefixum diem non differendi. Licet itaque posterior obligatio deficiat temporis lapsu, manet tamen prior, utpote principalis, absoluta, & ab altera impendens, arg. l. Celus art. 23. §. 1. ff. de Recept. qui arbit. & c. sicut manet obligatio solvendi pecuniam, quae statuto die non est soluta, ita Alex. de Nevo in c. sicut 22. de sponsal. n. 8. Sylvester v. sponsalia, n. 1. Brunellus de sponsal. concl. 8. n. 4. ex Covarr. Sanche Wiestner ad tit. de sponsal. n. 15. Pirhing tit. eod. n. 46. 75.

Imò casu quo terminus expressim ad finiendam obligationem, & tanquam conditio praefixus est, refert, num intra illum terminum matrimonium promissum secu-

secutum non fuerit ex culpa alterutrius sponsorum, an verò utriusque, vel neutrius? Si ex unius tantum culpa, altero ad contrahendum parato; non simpliciter definit obligatio sponsalium, sed ex parte illius tantum, qui sine culpa est, quia per eum non stetit, quin ad statutum terminum matrimonium consummaverit, per c. sicut 22. de sponsal. Nec æquum est, ut alter ex iniquitate sua commodum reportet, Wiest. ad tit. de sponsal. n. 116. ex Alex. de Nevo. Sanche, & aliis Nisi sponsalibus terminus ita statutus esset, ut ultra eum, ex quacunque causa nuptiæ non fuerint secutæ, neuter alteri velit obligari.

Quod si per utrumque stetit, utrinque solventur sponsalia: quia terminus sponsalibus adjectus est ad hunc præcisè finem, ut si intra illum non perficiantur, nullum penitus habeant effectum, etsi uterque iam sponsalia servanda jurasset, quia promissio, eique firmandæ adjectum Juramentum non obligat ultra conventionem & intentionem contrahentium, arg. Rg. Contrah. 83. & Reg. Access. i. m. 42. in 6.

76. *Quæstio 4.* Quid demum Juris? si per neutrum stetit, quin sponsalia præfinito termino implentur, v. g. Titius sponsus est paratus nuptias die statuto celebrandi, similiter Berta v. g. sponsa est parata, sed huic ipso die sine sua culpa supervenit legitimum impedimentum: estne Titius deobligatus à contractu sponsalium? Resp. affirmat. cum Navarro manual. cap. 2. n. 27. casu 11. Coninck disp. 23. dub. 6. n. 47. Laiman in Theol. mor. lib. 5. tract. 10. p. 1. c. 2. Palao p. 74. n. 8. Wiestner ad tit. de sponsal. & matr. n. 117. & nost. D. König ad tit. eund. n. 69. Ratio est: Tum quia c. sicut 22. de sponsal. ab obligatione liber pronuntiat ille, per quem non stetit absque distinctione vel exceptione, quod non fuerint impleta sponsalia: sed per Titium non stetit, quia erat paratus: Ergò Tum quia l. si convenit 14. ff. pro socio non tenetur actione, qui societati renuntiat ob defectum conditionis. quâ illa contracta fuit: Ergò & Titius contractui sponsalium renuntians, quia ita convenit conventio non obligat ultra contrahentium intentionem, & ipsi nuptiarum ommissio non minus incommoda, periculosa ac damnosa est, quam si fuisset culpabilis mora.

Dices 1. cum Paludano in 4. dist. 27. art. 3. n. 20. Guttierrez de matr. cap. 24. n. 10. Sanche de matr. disp. 53. n. 7. Pontio de matr. c. 16. n. 4. in fine, tempus non currit legitime impedito, per c. Quia de veritate in 5. de concess. vrb. bend. Legitimè autem impeditus est is, cujus mora est sine culpa, ut est Bertæ, cum per illam non stetit, quo minus nuptiæ celebrentur, supponimus legitime esse impeditam impedimento non amovibili quod tamen ad alterum ab obligatione eximendum exigitur, per c. sicut 22. de sponsal. Resp. Dist. tempus legitime impedito non currit ad contrahendam pœnam legalem, aut conventionalem, arg. c. Quia de veritate, & c. Com. ad tollendam obligationem, si illo lapso deficiat conditio cui promissio est alligata. Neg. ob decisionem cap. sicut & l. convenit vir, sponsalia enim tunc non in pœnam, sed ob defectum conditionis cessant.

Dices

Dices 2. In Regula 66. de R. J. in 6. dicitur : *Cum non fiat per eum , ad quem pertinet , quo minus conditio impletur , haberi debet perinde , ac si impleta esset : Atqui non fletit per Bertam : Ergo . Resp.* hanc regulam raro habere locum in contractibus , ut ex ipsis Adversariis testatur Sanchez lib. 1. de marr. disp. 33. n. 22. & de cetero advertit nos. D. König ad tit. de sponsal. n. 69. de 6.

Quæres 5. Quid si tempus designetur à Judice perficiendis sponsalibus ob imminens periculum fornicationis , quod Judex in hoc casu facere potest per c. Ex publico 7. de convers. conjug. an inquam tempore elapso possit is, per quem non fletit, aliud inire matrimonium ? *Resp. affirmat.* cum Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 53. n. 9. Præposit. in c. de illis de sponsal. n. 5. casu 5. Ratio est : Quia terminus censetur appositus obligationi finiendæ, ne diutius cum fornicationis periculo nuptiæ protrahantur.

ARTICULUS DUODECIMUS.

De Dissolutione sponsalium , qua oriri potest ex disparitate inter contrahentes.

Quæres 1. An notabilis contrahentium sponsalia disparitas illa irritet, vel saltem justam causam præbeat irritandi , quando contrahens conscius erat conditionis alteris ? *Resp. Negat.* Ratio est : Contrahens enim est Dominus rei promissæ, & quia ipsi constabat notabilis excessus, videtur liberè voluisse cedere Juri suo, & liberaliter excessus donationem facere, Veracruz 3. p. specul. arr. 19. c. ncl. 2. Corduba in questionar. l. 1. q. 13. dicit 1. Molina tom. 2. de Jus. tract. 2. disp. 271. f. 113. ex his Sanchez lib. 1. de sponsal. disp. 14. n. 2 qui cum Molina ibidem ulterius ait , licet puella nobilis & dives malè faciat sponsalia contra patris voluntatem cum ignobili aut paupere contrahendo, eò quod executio esse nequeat sine aliorum scandalo, & ipsius puellæ dedecore, & ita prodigè, & cum peccato promiserit, illam nihilominus teneri ad fidem servandam, & neminem audere affirmare oppositum , eò quod sit contra praxin Ecclesiæ hujusmodi fidem servare cogentis.

Dices 1. cum Soto, Banne, Manuel & aliis , si quis prodigè meretrici spondeat pro usu corporis, non tenetur ita implere prodigè, cum sit peccatum, idque etiam licet promissio Juramento firmetur : Sed promissio matrimonii facta notabiliter impari est prodiga : Ergo non obligat. *Resp.* talem promissionem posse dici esse peccatum ex parte modi promittendi, non ex parte rei promissæ, quia licet promissio ex liberalitate processerit, executio tamen non est ex liberalitate, sed ex debito : cum autem in executione nulla sit prodigalitas, sed debiti impletio, tenetur in utroque foro integrè implere, non obstant hoc, quod promissio prodigè & cum peccato mortali facta sit, ita Sanchez loc. supra cit. n. 5.

Dices 2. Quoties in contractu est notabilis deceptio, omni Jure rescindendus est.

est. Et si dicas non esse deceptionem, quia contrahens noverat inferiorem alterius conditionem. *Contra*: Quia promittens immodicum per modum pretii & contractus, non tenetur totum solvere, sed justum & æquale pretium: Sed qui sponsus contractus: Ergò non tenetur. *Resp. Nego suppositum*, quod contrahens cum no. ab iliter impari decipiatur, ed quod supponitur habuisse noticiam alterius. Nec instantia in contrarium opposita est ad rem, ed quod non promissio matrimonii contigerit per modum pretii, sed ex liberalitate.

Quæres 2. Quid si ex promissione matrimonii factâ notabiliter impari timeantur magna scandala, an non tunc saltem rescindi potest? *Resp. affirmat.* Ratio est: Quia virtus Justitiæ obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest, sed contrahere matrimonium cum magno illo scandalo, est manifestè mortale peccatum, cum per illud notabiliter charitas proximi lædatur, & parentum pietas & cognatorum amicitia. Idque colligitur etiam ex c. *Cum in tua* 27. de sponsal. ubi dicitur: si de fama, vel scandalo constet, interdicendum esse matrimonium, & ita docet Glossa in scandalo, noster Panormit. ubi n. 4. Alex. de Nevo n. 6. Præpos. n. 2. ubi etiam hanc doctrinam extendunt docentes: Judicem posse & debere interdicere matrimonium, quoties scandalum timetur etiam inter contrahentium consanguineos, Felin. *conf.* 26. n. 21. Navarr. *sum. c.* 16. n. 18. Menoch. *conf.* 1. n. 44. Gutierrez *lib.* 1. q. *canon.* c. 20. n. 20 & 23. idque etiam verum esse ajunt Navarrus, Gutierrez, Corduba, Capua, Lud. Lop. et si secuta esset virginis defloratio sub spe matrimonii futuri: Imò etiam quoties adest timor probabilis pessimi exitus, ut odii capitalis inter ipsos contrahentes, Cautè tamen considerandum est hoc scandalum, non enim quodcumque sufficiet; sæpè enim vanæ minæ jactantur, & terrores opponuntur, & discordiarum pericula intentantur, quæ tamen experientiâ teste, ubi deferbuit ille impetus & matrimonium celebratur, in nihilum recidunt, & faciliè animi conciliantur, & sedatur omnis tempestas.

ARTICULUS DECIMUS TERTIUS:

De Dissolutione sponsalium, quæ oriri potest ex notabili mutatione præcedente, vel subsequente, v. g. fornicatione.

Quæres 1. An generaliter à sponsalibus possit recedi, quando ex parte alterius notabilis mutatio supervenit, aut saltem ex post facto talis rerum status de-
regitur, ut si res tempore contractus sponsalium ita fuisset, sponsus non fuisset contracturus, licèt nullus dolus, sed sola ignorantia intervenierit? *Resp. d. affirmat.*
cum Sylvestr. *V. sponsalia* q. 10. cas. 17. Layman *L. s. sr.* 10. p. 1. c. 2. n. 18. Gobato *exper. theol.* 1747. q. n. 293 Pirhing *ad tit. de sponsal.* n. 63. *Ratio est*: Tum quia promissio non obligat
ultra

ultra promittentis intentionem; nemo autem præsumitur se obligare voluisse ad talem casum difficilem non prævisum, nec generali obligatione videntur illa conclusa, de quibus non est cogitatum, aut quæ sic ita impedivissent obligationem, *veniens 16. de Jurejur. ZOËS ad tit. de sponsal. n. 46. Cum in jure paria sint non esse, & non apparere, per L. duo sunt 30. ff. de testament. aut. l. Gailio L. 1. Observat. 105. n. 14. & aliquid supervenire & præcedere, sed ignorari, per L. in Lege 77. ff. de contrab. empr. Hinc notabilis mutatio primùm apparens perinde habetur, ac si de novo superveniret, illaque conditio tacita inest sponsalibus, nisi notabilis & matrimonii statum notabiliter difficiliorem reddens circumstantia appareat.*

Quæres 2. An quælibet notabilis mutatio superveniens, vel jam tum præcedens, sed ignorata, tribuat Jus sponsalia jurata dissolvendi? Resp. affirmat. Ratio est: Quia Juramentum includit omnes conditiones contractûs, cui adjicitur, per L. fin. C. de non numerata pecun. & habet hanc tacitam conditionem subintellectam: Si res in tali statu permaneat, aut si res ita sum, uti apparent, arg. c. Quemadmodum 25. de jurejur.

Quæres 3. Utrum in hoc eventu, & in aliis, in quibus licitum est dissolvere sponsalia ob causam præcedentem ignoratam, vel supervenientem, si sint Juramento confirmata, prius sit petenda Juramenti relaxatio ante dissolutionem sponsalium? Resp. Negat. Ratio est: Quia Juramentum continens conditionem, illâ non impletâ non obligat, nec relaxatione indiget, cùm illud sequatur naturam contractûs, & ejus conditiones, arg. L. fin. C. de non numerata pecun. sponsalia insuper habent hanc tacitam conditionem sibi adjunctam, si res in eodem statu permanserint, id est, si causa non supervenerit, aut præcedens jam cognoscatur, quæ sit legitima ad illa dissolvenda. Sic cap. Quemadmodum supra cit. deciditur, absque perjurio à sponsalibus juratis posse rescindi ob fornicationem subsequenter, quia subintelligitur conditio, si alter contra regulam desponsationis non venerit.

Dices: Ergò omnia sponsalia erunt conditionata, quia tacitam includunt conditionem, quod tamen est absurdum, siquidem ex nullis sponsalibus, utpote omnibus conditionatis, oriretur impedimentum publicæ honestatis, cùm deficiente conditione dirimantur, per c. unic. de sponsal. n. 6. Resp. Nego illatum, quia conditio tacite subintellecta non reddit actum conditionalem, arg. L. Conditions 99. ff. de Condit. et demonstr. Verum quidem est, Juramentum rei licitæ obligare, donec relaxetur, nisi deficiat conditio expressa, vel tacite subintellecta.

Quæres 4. An sponso, vel sponsæ afferenti se non fuisse contracturam sponsalia, si talis causa à principio extitisset, vel mutatio fuisset cognita, in utroque foro sit fides habenda? Resp. affirmat. Modò id verisimiliter Judici videatur, quia in his, quæ ad animum pertinent, ut sunt scientia, ignorantia, intentio, &c. standum est cuius Juramento, si alio modo probari non possint, Covarr. L. 2. de resol. c. 10. n. 1. § 3. Pirhing ad tit. de spon. al. & matr. n. 63.

4. *Quæres 5.* An ex parte sponsi possint sponsalia etiam jurata rescindi propter supervenientem fornicationem sponsæ? *Resp. affirmat.* Tum quia notabilis mutatio intervenit; Tum quia contra regulam desponsationis venit; Tum quia ignominiosum est viro ducere foeminam corruptam; Tum quia in hoc casu dissolutionem sponsalium invitâ alterâ parte licere statuitur. *in c. Quemadmodum 25. de jurejur.*

5. *Quæres 6.* An stuprum violentum, & si sponsa vi oppressa ac cognita sit, sufficientem causam præbeat, ut contracta sponsalia rescindantur? *Resp. affirmat.* & ad instantiam sponsi à Judice dissolutio sponsalium permittenda est, per *can. Raptor 32. causa 27. q. 2.* idem docet *noft. Panormit. in c. Quemadmodum 25. de jurejur.* & *noft. D. König ad tit. de sponsal. n. 72.* *Covarr. 4. decret. a. p. 5. n. 2.* *Zoës ad tit. de sponsal. n. 41.* Ratio est: Tum quia notabilis mutatio intervenit, omnibus autem actibus, ac conventionibus hæc tacita inest cõditio, *rebus sic stantibus, seu in eodem status, quo fuerunt tempore contractus, sive si res in eodem statu maneat, quo fuit, cum stipulatio interponeretur. L. Cum quis 38. princ. ff. de solut. & libertat.* Tum quia in magnum sponsi dedecus redundaret, habere uxorem ab alio, quamvis invitâ fuerit cognitam & difficile est, alienam prolem pro sua alere.

Dices I. c. Quemadmodum 25. de jurejur. dicitur, fornicationem sponsæ esse causam sufficientem dissolvendi sponsalia, si voluntariè in talem fornicationem consenserit; quia sponsa vim passâ non potest dici fidem fregisse sponso, ac deliquisse, cum vis illata, ut non parit consensum, ita crimen secum ferre nequit, per *c. 2. & 4. caus. 32. q. 5. Resp. in c. Quemadmodum cit.* non est facta adæquata enumeratio omnium rationum, ex quibus sponsalia ob fornicationem subsequentem dissolvi possunt, sed tantum aliquarum; quibus est addenda notabilis mutatio ex parte sponsæ, quæ ex copula etiam coactâ nascitur, dum sponsus sponsam sine nota infamiæ ducere nequit, & periculo exponitur prolem alienam pro sua alendi. Nec obstat *text. in c. 46. caus. 27. q. 2.* hic enim juxta glossam *ibid.* agit de puellis de præsentî desponsatis. Ita *noft. D. König ad tit. de sponsal. n. 72.*

6. *Quæres 7.* Utrum sponsus etiam resiliere possit à sponsalibus, si sponsa ante sponsalia contracta fuerit fornicata, quæ fornicatio postea innotescit? *Resp. affirmat.* cum *Guttierrez de marr. c. 34. n. 2.* *Pirhing ad tit. de sponsal. n. 62.* *Carpzov. Jurispr. Consistor. 2. desti. 188. Struv. exerc. 39. lib. 23. tit. 1. de sponsal. n. 14.* & *noft. D. Engel ad tit. de sponsal. §. 3. n. 11.* Ratio est: Quia in jure paria sunt aliquid supervenire, & præcedere ignoranter; res etenim dicitur fieri, quando primò innotescit, arg. *c. pastoralis 4. de Exceptionib. & L. in Lege 77. ff. de contrab. empti.* Ergò sicut sponsus potest recedere à sponsalibus ob fornicationem subsequentem sponsæ, ita potest recedere ob fornicationem præcedentem, si illa non fuerit antecederent cognita.

Dices cum Paludano: in c. Quemadmodum 25. de jurejur. expressè deciditur, si quis juraverit se daturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem, sed subsequentem: Ergò fornicatio non præcedens, sed subsequens sponsalia, est causa dissolutionis

lutionis sponsalium. *Resp. hoc caput cit'* loquitur tantum de illo casu, quando sponsus tempore sponsalium rescivit fornicationem, vel quando notitiam adeptus ante contractum matrimonium, nihilominus sponsam carnaliter cognovit; tunc enim eandem ulterius sponsæ objicere non potest, & quod semel placuit, an plus discipere non debet, arg. L. 13, §. ult. ibi: *sed enim accusat mores, quos uxorem ducendo probavit, L. 40. ff. ad Leg. Jul. de Adulter.* Imò ne quidem sponsus tenetur ducere viduam inhonestam, et si seiverit esse viduam, dummodo ejus fornicationem præcedentem ignoraverit: quia & vidua ratione fornicationis, præsertim iteratæ, reddita est vilis ac impudica, qualem ducere sponso est dedecori. Navarrus in *summa c. 22. n. 17.* & alii.

Quæres 8. An quoque sponsa competat jus resiliendi ob fornicationem sponsi commissam post sponsalium contractum? *Resp. affirmat.* Ratio est: quia licet c. *Quem adm. dum 25. de Furejur.* tantum loquatur de fornicatione sponsæ, ratio tamen ibidem allata prorsus est eadem: nam etiam in promissione sponso facta à sponsa talis debet conditio subintelligi: *si is contra regulam desponsationis non venerit, alioqui frangenti fidei, fides servanda quoque non erit.*

Quæres 9. An idem Jus competat sponsæ, si sponsus ante contractum sponsalium commisit fornicationem, si illam demum experiatur? *Resp. Negat.* cum nos. D. König ad tit. de *sponsal. n. 73.* Bonacin. de *matr. q. 1. pun. 8. c. n. 1.* & aliis. Ratio est: quia sponsus per præcedentem fornicationem nec fidem fregit, cum fides tunc nondum data fuerit, nec grave dedecus ingerit sponsæ, cum non æquè ignominiosum sit cœminæ nubere viro, qui aliam cognovit, ac probrosum est viro ducere corruptam. Hæc omnia intellige regulariter, nam aliud est, si sponsus sæpius fuisset fornicatus, & multis permixtus, ac vitio huic valde addictus, sic sponsæ fit valde vilis, infamis ac suspectus de non servanda fide conjugali. Tali jure dici posse, *res tuas tibi habe,* docent Sanchez de *sponsal. disp. 63.* Tamburin. *tr. act. 3. de matr. cap. § 9.* ex his Gobat *exper. theol. tract. 10. n. 302.*

Quæres 10. An quoque à sponsalibus sponso, aut sponsæ resilire liceat, si uterque post contracta sponsalia fornicationem commisit? *Resp.* tali casu potest quidem resilire sponsus, non verò sponsa. Ita nos. D. Oberascher de *sacram. p. 2. tr. 2. c. 1. §. 5.* & nos. D. König ad tit. de *sponsal. n. 73.* Gutierrez de *matr. c. 31. n. 4.* & Sanchez *lib. 1. disp. 55. n. 9.* Dian. p. 3. *Resolut. 283.* Pirhing ad tit. de *sponsal. n. 62.* Zoës, ad eund. tit. n. 40. Ratio est: tum quia detestabilior est libido sponsæ, quam sponsi, & sponsam multò vilior rem reddit, quam sponsum, ut eruditè ostendit Tiraquellus *Connub. L. 1. n. 45.* & ideo quoque oscula, amplexus aut tactus impudici ex parte sponsæ, non verò ex parte sponsi admissi Jus resiliendi tribuunt. Tum quia ex fornicatione grave damnum sponso imminet propter partus suppositionem, & longè major ignominia est ducere desloratam, quam fornicatori nubere.

Dicit cum Paludano in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. n. 17. & Bonacina de *matr. part. 1. pu. Et n. 6.*
d elictum

delictum fornicationis unius compensatur cum delicto alterius, per *℥. intelleximus* & de adulteris, & per iniquum esse videtur, ut pudicitiam vir ab uxore, vel sponsa exigat, quam ipse non exhibet. *L. si uxor 13, §. 5. ff. ad Leg. Jul. de adult. Resp.* falsum est dari talem compensationem, cum delicta non sint paria, cum plus mali ac infamiae se- cum trahat fornicatio sponsae, quam sponsi, uti supra ostendimus.

Quaeres II. Quenam & qualis probatio stupri, seu fornicationis requiritur ad hoc, ut ob illam sponsalia dissolvi possint? *Resp.* cum nost D König *ad tit. de sponsal. n. 74.* debet de stupro, seu fornicatione constare, vel ex indubitatis indicis, puta, deprehensione in rebus venereis, uteri gestatione, & partus exclusione, vel per ipsius vitiae propriam confessionem, vel per testes fide dignos, & alias plenas probationes, arg. *L. in C. de probat. sponsam* namque fuisse, & esse virginem praesumitur, donec contrarium plenè probetur, ita nost. Panormit *in c. 1 de Adulter. Zypræus de sponsal. c. 17, §. 50. & 51. Schneidevin ad Instit. de Nupt. o. 4. n. 61.* nisi tamen vel infamatio communis de fornicatione per se gravem mutationem secum trahat, tunc quippe citra plenam probationem sponsalia dissolvi posse notat Zypræus *de sponsal. Consultat. 1.* adjecto salubri monito, ne Judex rumores & detractiones malitiosè matrimoni- um impedire volentium pro fama & infamia recipiat.

ARTICULUS DECIMUS QUARTUS.

De Dissolutione sponsalium, qua oriri potest ex absentia sponsi, vel sponsae.

Quaeres I. An sit locus dissolutioni sponsalium, si sponsus vel sponsa se transfert in partes remotas? *Resp. affirmat.* per *c. de illis 5, de sponsal.* idque omninò certum est, si certum tempus adjectum sit sponsalibus, & illo elapso sponsus sine justa causa abfuerit, tunc sponsa poterit cum alio matrimonium contrahere, quia tunc dies adjectus interpellat pro homine, & sponsum in mora constituit, *L. Magnam C. de con, trañ si pular.* si autem nullum certum tempus adjectum fuerit, relinquitur omninò arbitrio Judicis, per quod tempus sponsa teneatur expectare sponsum, Gonzalez *ad tit. de sponsal. & matr. in c. 5. h. a. n. 3.* Et insuper requirunt Juris interpretes, ut dis- cessus fiat sine alterius partis desponsatae consensu, sine justa causa, & cum nulla aut tenui spe proximi reditus, si enim sponsus consentiente sponsa peregrinè abive- rit, intra tempus absentiae, de quo inter eos conventum, sponsalia rescindi non possunt, est communis DD. Imò si certum tempus reditus praefixum non sit, & remanenti parti longinquitas itineris, ac difficultas expeditionis perspecta fuerit, expectandus est reditus sponsi, vel sponsae, licet absentia aliquando diuturnior sit, cum discessus a animo redeundi factus tacitam sponsalium renuntiationem non inducat, nec vota sua diutius eludi jure conqueri possit pars remanens, quae peregrinationi consensit, Canis *in Comment. ad c. de illis 5. c. 1.* & nost, D Kön. *ad tit. de sponsal. n. 69.*

Quaeres

Quæres 2. An detur locus dissolutioni sponsalium, si sponsus ex justa causa dis-⁹²
 cesserit, v.g. si in militiam patriæ defendendæ causa ad jussum Principis protectus
 fuerit, si in captivitate ab hostibus detineatur, si metu prædonum deteritus, si tan-
 quam Principis & Reipublicæ legatus, si ob mortem, aut accusationes criminum
 capitalium amicis, vel personis conjunctis intentatas impeditus, intra breve spati-
 um reverti, & sponsalia perficere non possit? *Resp.* Sponsa tenetur tunc sponsum
 expectare, non tantum brevi tempore, sed etiam longiori, quod Judicis arbitrio
 relinquatur, ut etiam ad biennium, & ultra extendere poterit, Holliens. in *summa*
cod. n. 3. Joan. Andr. in *c. de illis n. 6.* Menoch *de arbitr. judic. lib. 2. cen. 5. cas. 455. n. 7.* perpen-
 det autem Judex circa definitionem temporis absentiæ moram, & sponsæ ætatem,
 ut bene monet nost. D. König *L. cit.* ne aut illi nubendi tempus opportunum pereat,
 aut incidat in periculum incontinentiæ; non enim quævis sponsa est Penelopæ si-
 milis, quæ Ulißem peregrinantem per 20. annos expectavit Idem dicendum,
 si sponsus studiorum causâ aliò se transferat, quia tales terram propriè non dimit-
 tunt, arg. *L. clam possider. 6. §. si n. ff. de acquir. vel amitt. poss. & L. Nec ipsi 2. c. de incolis*, quod ta-
 men Papa in *c. de illis 5. de sponsal.* requirit.

Quæres 3. An distinctio, quam in causa absentiæ edidit, Jus civile sit attendenda⁹³
 in ordine ad dissolvenda sponsalia? *Resp. Negat.* Jus civile absentiæ causam distin-
 xit aliam in voluntariam, aliam in necessariam: & statuit, quod si sponsus absit ex
 causa voluntaria, & intra provinciam is sit expectandus bienniò, per *L. si is 2. c. de*
sponsal. & si extra provinciam, triennio, per *L. liberum 2. c. de Repudiis*. Si autem absens
 ex causa necessaria, v.g. ob mortem parentum, vel aliud magnum negotium expe-
 diendum sit, quadriennio, & ultra expectandus est, donec causa cesset, per *L. sape 174*
ff. de sponsal. Brunnein in *L. si is cit. à n. 2.* Canis. in *c. de illis de sponsal. n. 2.* Non, inquam,
 hæc distinctio ad rem facit, aut afficit sponsalia, cum nullo modo possit dici, quod
 Jure civili ad sponsalia licitè dissolvenda requiratur biennium, aut longius tem-
 pus, cum illa juxta illud statim possint dissolvi per solum dissensum, aut renuntia-
 tionem sponsæ, per *L. 1. c. de sponsal.* Ad hoc tamen hodie adhuc valet hæc distinctio,
 ut si sponsa expectaverit illo tempore, non tantum possit renuntiare, sed & arrhas
 à sponso datas retinere, & si sponsus fuerit inculpabilis ad exequendam obligatio-
 nem sponsalium, datas arrhas repetere possit, ita ex Pontio, Palao, Wiestner *ad tit. de*
sponsal. & matr. n. 120. hinc frustraneè à Canonistis in hoc puncto correctio Juris ci-
 vilis asseritur per *c. de illis 5. de sponsal.* à Jure Canonico, cum in diversa materia ver-
 sentur, & Jus Canonicum agat de dissolvendis sponsalibus, & Jus civile de reddendis
 arrhis, vel non.

ARTICULUS DECIMUS QUINTVS.
 De Dissolutione sponsalium, qua oriri potest ex mutatione facta ex parte animi.

Quæres

4 **Q**uæres 1. An sit sufficiens causa dissolvendi sponsalia, si aleruter ex desponsatis post celebrata sponsalia à religione catholica in perverfam sectam, aut hæresin desciscat? *Resp. affirmat. arg. c. fin. de convers. conjug. & c. Quæsvit 2. de divoritiis*, si enim ob hæc vitia secundum *cap. eis* permittitur divortium, multò magis solvent sponsalia, idem docent nostri DD. *Wex de sponsal. p. 1. §. 7 & König ad tit. de sponsal. n. 76.*

5. **Q**uæres 2. An quoque sit locus dissolutioni sponsalium, si alteruter ex desponsatis committat crimen læsæ majestatis, veneficium, latrocinium, homicidium, adulterium, falsum, rapinam furtum, & aliud id genus crimen, ex quo infamia Juris, aut facti irrogatur? *Resp. affirmat. Ratio est: Quia innocens sibi integræ famæ sponsum vel sponsam despondit, & illà intentione fidem dedit, ut honesto vel honestæ conjungeretur, per L. 5. C. de sponsal. & L. 8. §. 2. C. de repud. Gutierrez de matr. c. 32. n. 3. nost. König ad tit. de sponsal. n. 76.* Nec interest, an vitia enumerata fuerint callidè dissimulata ante sponsalia contracta, sive an post contracta supervenerint, *Matth. ff. 2. sb. 11. 19. 20. Struv. Exerc. 39. lib. 23. tit. 1. de sponsal. n. 14. in fine. Adde & casum, quo sponsus proscribitur patriâ, seu bannitur, Novarrus de sponsal. cons. 9.*

6. **Q**uæres 3. Quæ sunt ultteriores mutationes animi dissolutionem sponsalium causantes? *Resp. primò, si sponsus ex sobrio fiat ebriosus, prodigus, aleator, & c. aliis que vitii deditus, Sanchez lib. 1. de matr. disp. 63. in fin. Coniuck disp. 23. dub. 8. n. 67. nost. König loc. cit. n. eod. secundò, si sponsus severus & asper moribus appareat; nam si mulier possit ob sævitiam divortiam matrimonii petere à fortiori dissolutionem sponsalium; Nam cui licet, quod est plus, licet utique, quod est minus, per Reg. 53. n. 6. Tertio, si inter sponsos implacabile odium, ut si alterutra pars ex sponsis dicat se malle quodlibet pati, quàm huic matrimonio jungi, tunc enim abstinendum esse à coactione, decidit S. Congregatio Cardinalium apud Dianam *part. 11. tract. 2. Resol. 70. sub fin.* nec est opus, ut Judex talem aversionem judicialiter, sed etiam satis est, si extrajudicialiter noverit. Diana ex Sanche & Jordano *loc. cit.* Quarto, si graves inimicitie post contracta sponsalia inter parentes, aut propinquos sponsoꝝ subortæ sint, ita ut verisimile sit nuptias futuras esse causam daturas cadibus, adulteriis, perpetuis rixis inter parentes & consanguineos, & ipsos conjuges. Tunc enim melius est in tempore occurrere, & sponsalia rescindere, quàm sponsos cum magno suo damno ad ineundum matrimonium adigere, per c. 2. & 17. de sponsal.*

ARTICULUS DECIMVS SEXTVS.

De Dissolutione sponsalium, qua oriri potest ex mutatione facta in bonis corporis.

97. **Q**uæres, quæ sunt causæ dissolventes sponsalia, provenientes ex mutatione facta in bonis corporis? *Resp. sunt sequentes, primò, si alterutra pars ex sponsis reperiatuꝝ leprâ correpta, paralyssi, epilepsiâ, lue gallicâ, phtysi, phrenesi, sive perpetuò durante, sive per intervalla redeunte, & alio morbo contagioso, per c. Quod pro-*

posuisti

possiſſi 18. cauf. 22. q. 7. c. ſin. de conjur. leproſ. idem ſentit de hydrope, graveolentia oris, quæ medicinâ tolli non poteſt, Patrit. Sporer de matr. n. 217. Tamburin. tract. de matr. cap. 5. §. 8. qui ulterius ex Pontio lib. 12. cap. 17. ſuſpicionem gravis infirmitatis, & incurabilis putat eſſe ſufficientem. aliud eſt dicendum, ſi morbus curabilis ſit, v. g. febris quartana, &c. *Secundò*, ſi alterutra pars ex ſponſis patiatuſ paſſionem herniam, ita ut non poſſit ſuos labores ruſticos exercere, Gobat exper. theol. tract. 10. n. 302. *Tertiò*, ſi ſponſa ſterilis eſſe deprehendatur, eò quod concubuerit cum aliis ſine impregnatione, vel quod jam tum quadragenaria ſit, Gobat exper. theol. tract. 10. n. 108. Menoch. lib. 8. conſil. 786. n. 12. *Quartò*, ſi accedat notabilis deformitas, v. g. ſi naſus amputetur, oculus eruat, vel ſurditas accedat, manus, vel pes amittatur, per quem admodum 25. de Jur. jur. Matth. Weſenbec. ad lib. 23. ff. n. 7. Patrit. Sporer de matr. n. 217. *Quintò*, ſi ſponſa ex pulcherrima citra membri mutilationem notabiliter deformis evadat. Sanchez lib. 1. de matr. diſp. 27. n. 4. Ferdinand. de Caſtopalao, diſp. 2. de ſponſal. punct. 27. n. 5. Quibus contradicit Covarr. lib. 4. decret. p. 1. c. 5. n. 6. Gutierrez de matr. 32. n. 5.

ARTICULUS DECIMUS SEPTIMUS.

De diſſolutione ſponſalium, quæ oriri poteſt ex mutatione facta in bonis fortuna. *Quæſt. I.* Quænam mutationes in bonis fortunæ contingentes ſunt ſufficientes cauſæ ad diſſolvenda ſponſalia? *Reſp.* ſunt ſequentes. *Primò*, ſi ſponſa, aut parentes ſponſæ ob paupertatem ſubſecutam, vel ob æs alienum contractum promiſſam dotem præſtare nequeant, vel tabernam promiſſam ad opificium ſponſi ſpectantem dare recuſent: quippe promiſſio dotis eſt veluti conditio, quæ deficiente etiam citra ſponſæ culpam ceſſat ſponſalium obligatio. Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. c. 2. n. 18. Menoch. de arbit. lib. 5. caſ. 455. n. 6. König ad rit. de ſponſal. n. 78. Quod multò magis procedit, quando expreſſis verbis conditio hæc adjecta fuit, ſi tantum, vel tot aureos mihi in dotem dederis, per c. de illis 3. de condit. appoſ. Imò idem dicendum, quando nulla dos conſtituta eſt, vel quando ſponſus ſive ſuo vitio, ſive infortunio facultatibus deficit. vel quando uterque in paupertatem incidit: cum in promiſſione matrimonii ex parte utriuſque maxime attendatur ad patrimonium alterius, an amplum ſit, vel exiguum, ac ſufficiens ad matrimonii onera ſuſtentanda, & ut ait Gobat exper. theol. tract. 10. n. 338. in pactione nuptiali ſemper includitur promiſſio dotis, quando quis accepit ſponſam ignorans eſſe pauperem, ac proinde promiſſio illa ſub illo ſtatu divitiarum facta intelligitur, noſter Panormit. in c. Quomodo 25. de Jur. jur. n. 10. Baſil. Pont. lib. 11. c. 17. n. 8. *Secundò*, ſi alterutra pars ex deſponſatis ſit ex hæredanda ob notabilem mutationem bonorum, Gobat, Pontius, Tamburinus, & alii. Hæc omnia tunc vera ſunt, ſi poſt talem ſupervenientem mutationem in bonis fortunæ & cognitam ſponſalia expreſſis verbis, aut ipſo facto, vel carnalicoſuſcepta non ſint ratificata, tunc enim pars, quæ poterat reſilire, jus reſiliendi videtur remiſiſſe,

mississe, arg. *L. si uxor 13. §. fin. ff. ad Leg. Jul. de Adul. Patrit. Sporer de matr. n. 213. Gutierrez n. 33. n. 9. Layman & alii.*

Quærit 2. an ob notabilem mutationem in bonis fortunæ possit dari dissolutio sponsalium, si una pars ex sponsis in eodem statu permaneat, altera verò fiat notabiliter ditior, ac magni honores & dignitates ipsi accrescant? *Resp. Neg.* cum Ferdinando de Castropal. *disp. 2. punct. 29. n. 6. Bonac. de matr. q. 1. punct. 8. n. 13. Coninck disp. 23. dub. 7. n. 69. noft. König ad tit. de sponsal. n. 78. Absolutè tamen tali licere querere aliam sponsam parem, docet Hurtadus *disp. 2. de matr. disp. 25. Ochagavia, Leander, Trullenck apud Escobar lib. 24. dub. 79. a.**

ARTICULUS DECIMUS OCTAVUS.

De illis, quibus competis facultas dissolvendi sponsalia.

Quærit 1. An ad dissolvenda sponsalia ob causas hæctenus recensitas Judicis Ecclesiastici sententia accedere debeat, vel an desponsati propriâ autoritate à se invicem discedere possint? *Resp.* cum nostr. *D. Engel ad tit. de sponsal. §. 3. n. 12. & König ad tit. eund. n. 80.* Sponsores propriâ autoritate recedere posse à sponsalibus quâ publicis, quâ privatis; nisi tamen obset aliquod Jus speciale diocesenum, vel provinciarum, sic sponsalia inita in Mechlinensi & Constantiensi Diocæsi non solvantur propriâ autoritate, teste Gobat *exper. theol. tract. 10. à n. 260.* à publicis quidem, si causa dissolutionis sit notoria, & de Jure certa, ac expressa: à privatis autem, etsi causa sit occulta, puta, si una aut altera pars fateatur suum defectum, vel unicus testis etiam non juratus, fide tamen dignus, vel si fama ferat hanc vel illam causam intercedere, quæ est sufficiens ad dissolvenda sponsalia, Gobat *exper. theol. tract. 10. n. 278.* modo justa sit & certa: habent enim sponsalia imbitam tacitam conditionem, nisi justa causa dissolutionis intervenierit; quâ proinde interveniente eo ipso quasi cessat obligatio sponsalium, & consequenter sicut in aliis contractibus liber recessus conceditur, Engel *loc. cit. Sylvest. V. sponsalia q. 11. Navarr. in summa c. 22. q. 28 & alii.*

Quærit 2. An liceat propriâ autoritate sponsalia dissolvere, si de veritate vel sufficientia causæ dubium sit? *Resp. Negat.* quia quilibet sponsus vi contractus sponsalitiæ est in possessione juris acquisiti, ut fiat, quod promissum est; in eo tamen nemini licet propriâ & privatâ autoritate alterum de possessione sui juris deturbare, sed ad hoc decidendum requiritur legitima juris & ordinarii autoritas, Sanchez *lib. 1. de matr. disp. 69. n. 8.* Judex autem, cujus autoritate sponsalia sunt dissolvenda, est solus Ecclesiasticus, ordinarius vel delegatus, quia hæc materia est spiritualis, Sanchez *loc. cit. n. 10. Pirrh. ad eund. tit. n. 36.*

Quærit 3. An si causa dissolutionis sponsalium sit adhuc occulta, puta, sponsæ fornicatio, legitimè in judicio possit deregari, ut sponsalia dissolvantur, cum id sine gravi

gravi infamacione sponsæ fieri nequeat? *Resp.* cum Sanehe lib. de sponsal. disp. 70. n. 2. non statim causam ad Judicem deferendam esse, sed prius monendam esse sponsam, ut desistat, ut vel sic infamiam devitet, si autem & illa adhuc nolit, adeundi sunt parentes, vel alii viri pii, qui patrem vel sponsam moneant, quod si tunc non desistat, licite talis fornicatio ad Judicem deferri potest. *Ratio est:* Tum quia licitum est detegere vitia testium occulta, quando id est medium necessarium ad justam defensionem juxta omnes DD. tum quia licitum est Judici denunciare furem occultum ad vitandum damnum proximi secretâ monitione non proficiente: ergo à fortiori id licebit ad evitandum damnum proprium, ne cogatur sponsus implere sponsalia, quibus non astringitur.

P A R E R G A

Ex universo tractatu de Sacramentis in genere, & in specie.

Sacramentum bene definitur: Est signum divinitus institutum, practicum sensibile ac permanens perfectæ sanctitatis in suo usu conferendæ. 2. In qua definitione Sacramenta novæ & veteris Legis univocè conveniunt. 3. Sacramenta novæ Legis ex rebus, ut materiâ, & verbis tanquam formâ intrinsicè constituuntur. 4. Error privatus ministri non obest valori Sacramenti, licet etiam intendat novum ritum inducere in Ecclesiam. 5. Sacramenta N. L. ex opere operato non ponentibus obicem physicè conferunt gratiam, mortuorum quidem per se primam, per accidens verò secundam, vivorum autem per se secundam, & per accidens aliquando primam. 6. Gratia Sacramenti distinguitur à gratia communiter dicta per jus morale ad specialia gratiæ actualis auxilia præ cuiuscunque Sacramenti fine consequendo conducentia. 7. Tria Sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt characterem ab intrinseco secundum Legem ordinariam indelebilem, pertinentem ad secundam speciem qualitatis. 8. Ad valorem Sacramenti sufficit intentio virtualis, non autem habitualis. 9. Baptismus est in re parvulis & rationis usu carentibus necessitate mediis necessarius ad salutem, adultis in re vel in voto. 10. Minister Confirmationis ordinarius est solus Episcopus, extraordinarius potest etiam esse simplex Sacerdos. 11. Sacramentum Eucharistiæ

charistia essentialiter & intrinsecè consistit simul in speciebus sacramentalibus,
 Corpore & Sanguine Christi, & in verbis consecrationis moraliter & virtualiter
 permanentibus. 12. Essentia formæ Calicis consistit in solis his verbis: Hic est
 Calix Sanguinis mei. 13. Transubstantiatio est actio effectivè unitiva Corporis
 & Sanguinis Christi cum speciebus panis & vini. 14. Aqua in hoc Sacramento
 vino mixta non nisi mediâte per consecrationem convertitur in Sanguinem Chri-
 sti. 15. Essentia Sacrificii Missæ consistit in sola consecratione. 16. Valor Sacrifi-
 cii Missæ est infinitus quoad sufficientiam, finitus verò quoad efficientiam. 17. Ob-
 jectum seu motivum pœnitentiæ formale est expiabilitas proprii peccati. 18. Ha-
 bitus pœnitentiæ non reperitur in Christo & Angelis, neque in peccatoribus. 19.
 Possunt adulto remitti peccata propria per absoluturam Dei potentiam absque omni
 suo actu. 20. Implicat unum peccatum mortale remitti sine alio in hoc statu na-
 turæ elevata. 21. Non potest Deus remittere peccatum quoad culpam, quin si-
 mul remittat reatum pœnæ æternæ. 22. Attritio ex metu gehennæ est honesta,
 & laudabilis, estque intra Sacramentum sufficiens dispositio ad justificationem. 23.
 Non potest dari Sacramentum pœnitentiæ validum & informe. 24. Non est ne-
 cessitas aut obligatio per se in confessione aperiendi circumstantias notabiliter ag-
 gravantes intra eandem speciem. 25. In errore communi cum titulo colorato
 supplet Ecclesia jurisdictionem etiam in foro interno pœnitentiæ, non autem sine
 titulo. 26. Habens opinionem verè probabilem ac de sua jurisdictione etiam ex-
 tra casum necessitatis validè & licitè confert absolutionem sacramentalem. 27.
 Datur in Ecclesia verum Sacramentum extremæ Unctionis. 28. Episcopatus est
 verum Sacramentum Ordinis, non tamen adæquatè distinctum ab Ordine Sacer-
 dotii. 29. Matrimonium est Sacramentum N. L. etiam contractum inter absen-
 tes Christianos. 30. In terris, ubi Tridentinum est receptum, nullo casu valet
 matrimonium sine Parochi & testium præsentia contractum. 31. Parochus Ca-
 tholicus licitè assistit matrimonio hæreticorum, si quos habeat in sua parochia,

Kr 3497

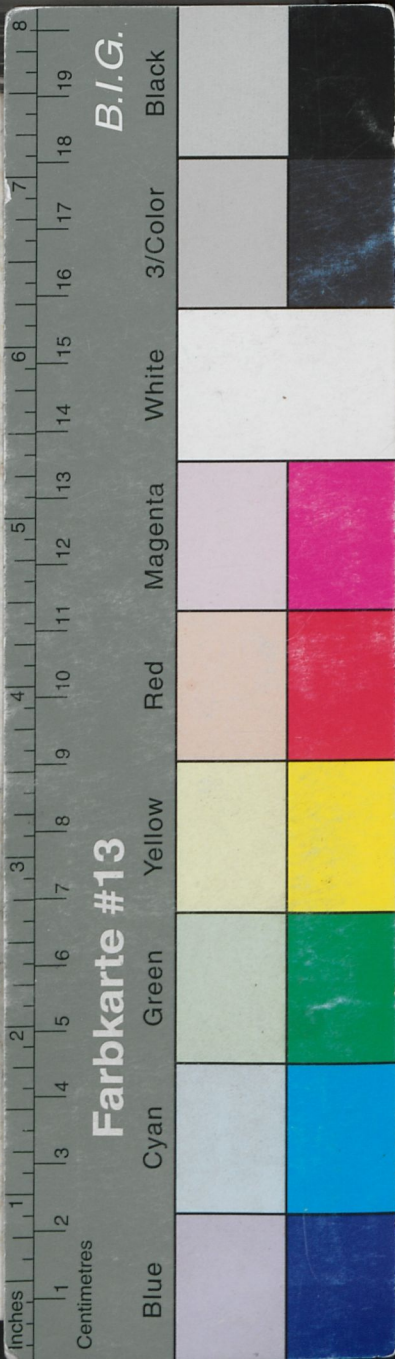
(x225 8755)

v. 218

v. 17

911

14
16

THESES CANONICÆ INAUGURALES

DE
SPONSALIBUS,

QUAS
PRÆSIDENTIBUS
*Prænobilibus, Clarissimis Consultissimisque
Viris ac Dominis*

D. ERNEST. SALENT. WALTHERO
CURTIO,

J. U. Doctore, Inclytæ Facultatis Juridicæ Colon. Professore
Ordinario, Publico, & Dictatore &c.

Nec non
D. PETRO DE MONTE,
J. U. Doctore, Facultatis Juridicæ Fisco, ac Lib. & Imperialis
Civitatis Colonienfis Senatore &c.

Defendebat
JOANNES PETRUS KREMER Monjaviensis,
Facult. Juris Anno Salutis M. DCC. XXXVII. *a. P. Laureat.*

Die 15 Aprilis.

COLONIÆ Typis GEREONIS ARNOLDI SCHAUBERG.